

Стенографски дневник

НА

78. заседание

Вторник, 3 юни 1947 г.

(Открито в 15 ч. 35 м.)

Председателствувал подпредседателят д-р Пенчо Костурков. Секретари: Илия Радков и Първа Димитрова.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Съобщения:		Петър Запрянов	83
Отпуски	73	Законопроекти: 1. За облекчаване земеделските стопани, по-	
Питане	73	страдали от сушата през 1946 г. (Първо четене)	86
Законопроекти	73	Говорили: Костадин Лазаров	86
По дневния ред:		Дячо Тодоров	87
Питане от народния представител Коста Лулчев към мини-		2. За отчуждаване недвижимите имоти, необходими за про-	
стер-председателя относно неизлизането на в. „Свобода		карване нов булевард в гр. Пловдив. (Първо четене)	89
народ“ на 29 май т. г. (Отговор)	74	Говорили: Йордан Ковачев	89
Говорил: Коста Лулчев	74	Димитър Котев	90
Проект-конституция на Народната република България		М-р Христо Лилков	91
(Първо четене — продължение на разискванията)	76	Дневен ред за следващото заседание	92
Говорили: Петко Търфанов	76		

Председателствувал д-р Пенчо Костурков: (Звъни) Присъствуват нужното число народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: д-р Александър Георгиев, Алексон Бонев, Анастас Петров, Ангел Държавски, Ангел Тишевишки, Ангел Бъчваров, Борис Бонев, Борис Тасков, Васил Горанов, Веселин Дашин, Вида Василева, Витко Иванов, Вълчо Цанков, Вера Начева, Ганю Златинов, Генчо Райков, Георги Божков, Георги Колев, Илнев, Георги Костов, Георги Кръстев, Георги Босолов, Гочо Терзиев, Грудни Атанасов, Димитър Георгиев, д-р Димитър Хаджиев, Димитър Нейков, Димитър Панайотов, Димитър Стойков, Димитър Стоянов, Димитър Петров, Динчо Тодоров, Добри Бодуров, Дойчо Чолаков, Доню Сербезов, Дочо Шипков, Драган Петров, Елена Гаврилова, Ефрем Митев, Жейка Хардалова, Желю Иванов, Желязко Стефанов, Иван Текемски, Иван Евтимов, Иван Зурлов, Иван Чуков, Исмаил Сарходжов, Калю Малев, Кирил Попов, Константин Русинев, Коста Крачанов, Костадин Стефанов, Крум Кюляжков, Кръстю Стойчев, Кръстю Добрева, Лалю Ганчев, Марин Шиваров, Марин Маринов, Марко Пенчев, Мата Тюркеджиева, Милан Димов, Михаил Карлев, Младен Биджов, Муштафа Билялов, Никола Балканджиев, Никола Минчев, Никола Павлов, Никола Станев, Никола Янев, Ниню Петков, Панае Стоянов, Пело Пеловски, Петко Деков, Петър Бомбов, Петър Русев, Сава Дълбоков, Стефан Ковачев, Стефан Цанов, Стойне Лисийски, Стоян Кърлов, Стоян Гуров, Тано Цолов, Тачо Даскалов, Тодор Атанасов, Тодор Киров, Тодор Живков, Христо Каркърмов, Цанко Григоров, Цветан Гаджовски, Цветана Керанова, Юсни Еминов, Янчо Георгиев и Янко Комитов)

Председателството е разрешило отпуск на следните г-да народни представители:

На Ганю Златинов — 2 дена, на Васил Горанов — 4 дни, на Тодор Самодумов — 1 ден, на Тачо Даскалов — 1 ден, на Ангел Тишевишки — 2 дена и на Ради Христов — 3 дни.

Освен това поискали са отпуск следните г-да народни представители, за които, съгласно правилника, следва да се иска съгласието на Народното събрание:

Елена Гаврилова, която се е ползувала с 3 дни отпуск, иска още 20 дни отпуск по болест. Прилага медицинско свидетелство. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Елисавета п. Антонова, която се е ползувала досега с 22 дни отпуск, иска още 4 дни. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Иван Йорданов Попов иска 22 дни отпуск по болест. Прилага медицинско свидетелство. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Недялка Душкова, която се е ползувала досега с 11 дни отпуск, иска 20 дни отпуск по болест. Прилага медицинско свидетелство. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Никола Минчев Колев иска 1 ден отпуск. Ползувал се е досега с 42 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Андрей Михайлов, който се е ползувал досега с 95 дни отпуск, иска още 23 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Д-р Александър Георгиев Бонкин се е ползувал с 23 дни отпуск. Искане още 15 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Венера Клиничарова иска 23 дни отпуск. Ползувала се е досега с 22 дни. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Георги Връбчев иска 23 дни отпуск. Ползувал се е досега с 3 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Дончо Досев иска 23 дни отпуск. Ползувал се е досега с 13 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Иван Бешев иска 20 дни отпуск по болест. Ползувал се е досега с 14 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Макра Генкова иска 23 дни отпуск. Ползувала се е досега с 35 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Спаска Воденичарска иска 23 дни отпуск. Ползувала се е досега с 5 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Тодор Живков иска 23 дни отпуск. Ползувал се е досега с 8 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Цанко Григоров иска 2 дена отпуск. Ползувал се е досега с 22 дни отпуск. Които са съгласни да се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Председателството съобщава, че е постъпило питане от пловдивския народен представител г-н Христо К. Пунев до г-на министър на търговията и разпределението относно недостига на хляб в Пловдив на 23, 24, 25, 26 и 27 май т. г.

О мнозинството: Ей!

Председателствувал д-р Пенчо Костурков: Това питане ще бъде съобщено на г-на министър, за да отговори.

Постъпили са следните законопроекти:

От Министерството на финансите — законопроект за освобождаване от заплащане на данъци, мита, берии и други плащания даренията на Софийската народна община на полската държава, състоящо се от едно дворно място за постройка на легационна сграда на същата държава.

От същото министерство — законопроект за изкупуване принадлежащите на български поданици акции от: 1) акционерно дружество „Мина Курило“ — каменноуглена мина „Лигнит“; 2) а. д. „Бъдеще“ — София; 3) а. д. „Родопски метал“ — София, и 4) а. д. „Чучмерна“ — София.

От същото министерство — законопроект за разрешаване да се изразходват през 1947 бюджетна година свободните остатъци по някои извънредни бюджетни кредити от минали години, за изменение и допълнение на някои от законите за тия кредити и за разрешаване на нови такива.

От Министерството на търговията и продоволствието — законопроект за учредяване на Главна дирекция на храноснабдяването.

Тези законопроекти ще се разглеждат на г-да народните представители и ще се поставят на дневен ред.

Преди да пристъпим към разглеждане на дневния ред за днес, ще бъде поставено на дневен ред питането на народния представител г-н Коста Лулчев до г-н министър-председателя относно неизлизването на в. „Свободен народ“.

Има думата народният представител г-н Коста Лулчев, за да развие питането си.

Един от опозицията: Къде е министър-председателят?

Коста Лулчев (сЛ): (От трибуната, Посрещнат с ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Имате ли питането?

Коста Лулчев (сЛ): Имам питането, но няма министърът, към когото съм го отправил. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Министър-председателят е дал отговора си писмено.

Коста Лулчев (сЛ): Г-да народни представители! Моето питане се отнася до прежките, които са направени и се правят за излизането на в. „Свободен народ“.

Андрей Пенев (к): Фашистки „Народ“.

Коста Лулчев (сЛ): ... както и до насилията, които се правят върху работниците, които печатат в „Свободен народ“. (Възражения от мнозинството)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Стоян Попов (к): Ако имате работници, вашият вестник ще излиза.

Коста Лулчев (сЛ): Питането ми е отправено, защото, след като изтече срокът от един месец, за който „Свободен народ“ ...

Петър Запрянов (з): Орган на реакцията.

Коста Лулчев (сЛ): ... беше спрял по решение на Министерския съвет по мотиви съвсем неоснователни и когато след изтичането на този срок започна подготовката на работата за следващия брой печатницата на в. „Свободен народ“ беше нападната от една тълпа, ...

От мнозинството: Е-й-й!

Коста Лулчев (сЛ): ... която би работниците, която изведе машиниста, която би сътрудниците и редакторите на вестника и не позволи на в. „Свободен народ“ от 29 май т. г. да излезе.

Грую Папукчиев (к): Фантазия.

Коста Лулчев (сЛ): Питането се отнася както до действията на неотговорните фактори, които блокираха печатницата и биха работниците, ...

Цола Драгойчева (к): Има ли неотговорни фактори в България?

Коста Лулчев (сЛ): ... така и до действията на официални власти, които се задоволиха да констатира това, което става, без да изпълнят дълга си и без да потърсят тези, които нарушиха реда в печатницата и спряха печатането на вестника (Възражения от мнозинството) В „Свободен народ“ е орган на Работническата социалдемократическа партия — обединена.

От мнозинството: Фашистка.

Коста Лулчев (сЛ): В. „Свободен народ“ върши делото на осъзнаване (Възражения от мнозинството) и на политическо издигане на българското работничество и на българския народ. (Ръкоплескания от опозицията)

Димитър Котев (к): С фалшивата реч на Бърнс осъзнава.

Коста Лулчев (сЛ): В. „Свободен народ“, верен изразител на идеите ...

Димитър Котев (к): На Бърнс.

Един от мнозинството: На фашизма.

Коста Лулчев (сЛ): ... на партията, на която е орган, в продължение на две години изпълнява своя дълг ...

Цола Драгойчева (к): На предателски орган.

Коста Лулчев (сЛ): ... и е готов да изпълни дълга си докрай, ва да изобличава всички ония, които търкуват и със свободата, и с демокрацията. (Ръкоплескания от опозицията, Възражения от мнозинството)

Грую Папукчиев (к): Като Вас — търган.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): Как „Свободен народ“ ще изпълнява своите задачи и какво „Свободен народ“ ще пише и ще върши, той няма да пита никого от комшиите.

Един от мнозинството: Освен Чърчил.

Коста Лулчев (сЛ): Той има съзнание за своя дълг и този дълг, заедно с партията, чийто орган е, ще бъде изпълняван, въпреки всички провокации, откъдето и да идват. (Ръкоплескания от опозицията)

Димитър Котев (к): Колко души сте? Имате ли хора за една редакция? Партия!

Коста Лулчев (сЛ): Ние чухме тук, че вестниците на опозицията не излизали, защото нямали работници.

Цола Драгойчева (к): И няма да ги намерите.

Коста Лулчев (сЛ): ... и защото работниците не желали ...

От мнозинството: Не желаят.

Коста Лулчев (сЛ): ... да печатат опозиционните вестници.

Един от мнозинството: Работниците имат свой орган в „Труд“ и него ще печатат. (Пререкания, Глъчка)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни) Моля да не бъде прекъсван ораторът.

Коста Лулчев (сЛ): Работниците не са упълномощавали никого от тяхно име да говори, че те не желаят да печатат вестниците. Те имат достатъчно съзнание за своя професионален дълг и те изпълняват достойно тоя дълг. (Ръкоплескания от опозицията)

Титко Черноколев (к): А Вас кой Ви упълномощава?

Коста Лулчев (сЛ): За да видите какво мислят работниците, които печатат в. „Свободен народ“, аз ще процитирам следното писмо.

Един от мнозинството: Написано от Коста Лулчев.

Един от опозицията: (Към мнозинството) А слушайте сега.

Коста Лулчев (сЛ): (Чете) „До Централния комитет на Работническата социалдемократическа партия — обединена. Другари! Подписаните работници печатари и словослагатели ви съобщаваме, че сме готови да набираме и печатаме, както досега, в. „Свободен народ“. (Ръкоплескания от опозицията и възгласи: „Браво!“)

Титко Черноколев (к): Защо не го набират? Нека го набират!

Коста Лулчев (сЛ): „Като съзнателни работници, ние не можем и няма да саботираме излизането на един вестник, орган на Работническата социалдемократическа партия“. (Ръкоплескания от опозицията)

Стоян Попов (к): Фашистка.

Коста Лулчев (сЛ): „Но ние молим да се застъпите“, ...

Цола Драгойчева (к): Това е фалшификация от рода на речта на Бърнс.

Коста Лулчев (сЛ): ... където е необходимо, да ни бъде обезпечена свободата на труда“ ... (Народните представители от опозицията стават прави и продължително ръкоплескат. Възгласи „Браво!“)

Стоян Попов (к): Чужда агентура сте вие. (Глъчка)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): ... и да ни се гарантира личната неприкосновеност (Ръкоплескания от опозицията), за да може да изпълним“ ...

Димитър Котев (к): Да предателствувате.

Коста Лулчев (сЛ): ... „професионалния си дълг на работници“. (Ръкоплескания от опозицията)

От мнозинството: Кой са тези работници? Дайте имената!

Коста Лулчев (сЛ): Това е едното писмо.

Грую Папукчиев (к): и други от мнозинството: Дайте имената! (Възражения от мнозинството, Глъчка)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): Има второ писмо.

Димитър Котев (к): От „работника“ Петър Стоянов, от „работника“ Колю Петков, ...

Коста Лулчев (сЛ): (Чете) „До г-на временния председател на републиката, Г-н председателю! На 23 т. м. вечерта група лица, предвождани от секретаря на профсъюза на печатарските работници Кънчо Димитров“ ...

От опозицията: Позор!

Коста Лулчев (сЛ): ... „и от Тодор Стоянов, вахлуха в печатницата ни, за да принудят насилствено работниците — словослагатели, печатари, репортери и сътрудници на вестника да прекратят работата си и да саботират издаването на в. „Свободен народ“.

От мнозинството: Ей-й-й!

Коста Лулчев (сЛ): „Същите, за да сплашат работниците, независимо от отправените закани, нанесоха побой на Иван Григоров Чешмеджиев“ ...

От опозицията: Позор! Позор!

Коста Лулчев (сЛ): ... на когото разбиха главата, и на Никола Иванов“ ...

Димитър Котев (к): Какъв е той?

Коста Лулчев (сЛ): ... „а за да повреди на печатането на вече набрания и готов вестник, откъснаха машиниста Здравко Василев, заплашвайки го с разане на ръце.“

От мнозинството: Ей-й-й!

Коста Лулчев (сЛ): „Ние, работниците, протестираме срещу тия похвати, ограничавали свободата на труда и свободата на печата, (Ръкоплескания от опозицията) Ние не желаем да саботираме издаването на един работнически социалистически вестник (Ръкоплескания от опозицията), който винаги е бранил интересите на работниците“ ... (Ръкоплескания от опозицията) ...

Димитър Котев (к): На кои работници?

Коста Лулчев (сЛ): ... и не е отстъпвал никога от позициите на свободата и на демокрацията. (Ръкоплескания от опозицията) Молим Ви, г-н председателю, да се застъпите да ни бъде обезпечена свободата на труда и гарантирана личната безопасност, за да продължим да изпълняваме професионалния си и работнически дълг. (Ръкоплескания от опозицията. Възгласи от мнозинството)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков/ (Звъни) Завършете, г-н Лулчев.

Един от мнозинството: Кои са работниците? Коста Лулчев и Никола Петков!

Титко Черноколев (к): Дай имената на работниците!

Цола Драгойчева (к): Сигът на Чешмеджиев, който написа „Рочта“ на Бърне!

Коста Лулчев (сЛ): Г-да народни представители! След като работниците бяха насилствено извържани от печатницата, аз отправих следното питане до министър-председателя, на което моля да ми се отговори:

„На 29 май т. г. изтече едномесечният срок, за който в. „Свободен народ“ беше спрян по решение на Министерския съвет. С оглед на това на 28 май работата в печатницата бе подновена, но към 19 ч. и 30 м. в печатницата пристигна Кънчо Димитров от ръководството на Софийското графическо дружество ...

Цола Драгойчева (к): Значи, не неотговорен фактор, а работник, именно печатар.

Коста Лулчев (сЛ): ... и започна да увещава работниците-печатари и машинистите да не работят вестника, заплашвайки ги за последствията, ако не преустановят работата. Въпреки тези увещания и заплахи, работниците продължиха набирането на вестника. Кънчо Димитров остана повече от един час в печатницата.

Към 20 ч. пред печатницата и в нейния двор се струпяха повече от 30 души непознати лица, предвождани от Тодор Стоянов, председател на графичите. От своя страна и той започна да заплашва работниците и преди всичко машинистите да не работят. При все това работата продължи, а групата остана да патрулира пред печатницата. За да се избегнат инциденти, всички врати на печатницата бяха затворени и бе дадено нареждане в зданието да се пушат само лица от редакцията. При все това към 22 ч. непознатите лица, които блокираха печатницата, отварят външната железна врата с шперц ...

Един от опозицията: Позор!

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): ... Тодор Стоянов влиза отново в печатницата. Той започва отново да заплашва машинистите и стериотипистите да не работят. Той им заявява, че животът на едни машинист е по-малко ценен от решението на графическите работници да не печатат опозиционен вестник.

Един от опозицията: Позор!

Коста Лулчев (сЛ): Нахлулите в печатницата лица извеждат един от машинистите, който печата в. „Свободен народ“. През това време печатницата се намира под пълна блокада от непознатите лица.

Един от опозицията: Гарантирана свобода на печата!

Коста Лулчев (сЛ): Към 22 ч. от града идва един от редакторите на вестника, Иван Григоров Чешмеджиев, главен секретар на Съюза на социалистическата младеж, ...

От мнозинството: Ей-й-й!

Коста Лулчев (сЛ): ... и в изпълнение на длъжността си се опитва да влезе в помещението на печатницата. Той обаче бива нападат от 7-8 души, които стоят пред вратата на печатницата, и е жестоко бит, без да успее да влезе в редакцията.

Един от опозицията: Защото баща му ги заплашаваше!

Коста Лулчев (сЛ): Наранен в областта на дясното око, Чешмеджиев е преследван от същите лица до ул. „Солунска“. Става необходимо да се извърши хирург, който да зашие раната.

От мнозинството: Ей-й-й! (Възгласи от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): Почти по същото време в редакцията се опитва да влезе куриерът на редакцията, но след като Тодор Стоянов лично му удри няколко плесници и му отнема бюлетина, който носи от Министерството на информацията и Българската телеграфна агенция, също не успява да влезе в редакцията.

При това положение биват уведомени по телефона от редакцията отговорни лица в места, за да се вземат мерки и следователно по-нататъшни инциденти и се осигури свободното излизане на вестника. В редакцията пристигнаха последователно един подпоручик от втори милиционерски участък, придружен от няколко и униформени милиционери, софийският комендант полковник Веселин Георгиев и най-сетне един шивлев агент от „Държавна сигурност“. Въпреки оплакванията, че в печатницата са влезли непознати лица, след като са отворили външната врата с шперц, заплашвайки с разбиването ѝ с външен побой и нараняване редактора Иван Чешмеджиев, никакви мерки не бива взети от въпросните органи на властта за излизане на нападателите. Подпоручикът от втори участък заяви, че единственото нещо, което е констатирано, е, че пред печатницата се разхождат хора.

Един от мнозинството: Хей!

Никола Петков (ЗНП): В кавички хора.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): При тия условия въпреки че вестникът бе напълно и изцяло набран, свързан и коригиран, той не можа да бъде отпечатан.

Към 1 ч., когато всички сътрудници и работници напуснаха групово редакцията и печатницата, непознатите лица продължиха да патрулират пред печатницата.

На редакцията не е известно да има нареждане от властите, в. „Свободен народ“ да не се печата.

Един от мнозинството: И няма такава.

Коста Лулчев (сЛ): Такова не е получавано. Нещо повече, на 27 май т. г. министърът на информацията в разговор с директора на вестника, когото министърът сам извика, му съобщи, че „Свободен народ“ ще излезе, пречки за това няма и че е наредено такива да не се правят от никого, нито за печатането, нито за разпространяването. Не се знае тия, които извършиха насилие над работниците — печатари, машинисти и др. — да не работят и ги заплашвайки, по чия заповед извършиха това. Но органите на властта не предприеха нищо, за да не се позволи на неотговорни лица да вършат насилие и произволи. По тия начин върху работниците бе упражнено насилие, защото те не само не отказват печатането на вестника, но и работиха докрай, като го набраха, свързаха и коригираха. Броят обаче не можа да бъде отпечатан, защото машинистът бе заставен да напусне работата и машината не можа да бъде поставена в действие.

На 29 май преди обед Кънчо Димитров се яви отново в печатницата и отново заплаши работниците да не набират и отпечатват вестника.

Като излагам всичко това, моля, г-н министър-председателю да отговори: ...

Титко Черноколев (к): Да отговарят работниците!

Коста Лулчев (сЛ): ... Първо, кой е наредил и заповядал на явилите се лица да попречат чрез заплаха и насилие върху работниците печатари и сътрудниците на в. „Свободен народ“ да не отпечатват набрания, свързан и коригиран напълно готовия за отпечатване брой 89 на в. „Свободен народ“ от 29 май т. г.?

Титко Черноколев (к): Народът.

Коста Лулчев (сЛ): Второ, защо след като органите на милицията бяха уведомени и се явиха в печатницата и редакцията на вестника, не взеха никакви мерки срещу лицата, които заплашваха работниците и нанесоха побой на хора от редакцията на вестника и да обезпечат свободното му отпечатване?

Трето, не намира ли, че попречването за отпечатването на вестника е пълно ограничение и нарушение на свободата на печата?

Четвърто, мисли ли да вземе мерки и какви, за да се гарантира свободното отпечатване и разпространяване на в. „Свободен народ“, орган на Работническата социалдемократическа партия — обединена, секция на Работническия социалистически интернационал,...

От мнозинството: Ей-й-й! (Смях)

Един от мнозинството: Да не е фашистки интернационал!

Коста Лулчев (сЛ): ... както и да се осигури спокойствието и свободата на работниците печатари да изпълнят професионалния си дълг?

Аз моля г-н министър-председателя да отговори на тия въпроси, защото насилията върху работниците продължават. Не са само тия хората, които тук са показани, на които са нанесени побоища. Има и други работници от печатницата, които са бити жестоко.

Никола Айлъков (к): Кажи им имената! (Възражения от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): Един от най-старите работници в печатницата е повален оная вечер на земята и бит с дърво по главата.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): Ние считаме, че всички тия мерки, провеждани от неотговорни фактори, толериращи от отговорни хора на властта (Ръкоплекания от опозицията), нарушават свободата на печата, и спокойствието, и безопасността на нашите работници.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Коста Лулчев (сЛ): Ние искаме и настояваме да се вземат всички мерки, подобни инциденти да не се позволяват. Не е истина, че работниците не са желали и не желаят да печатат вестника. Ето в. „Свободен народ“ (Посочва един вестник), набран в четири страници. Това са четирите страници на вестника, който не можа да бъде отпечатан, само защото машинистът беше отвлечен от тълпата, която нападна редакцията на печатницата.

В търновската конституция има чл. 79, който говори за свободата на печата. Във вашата конституция има чл. 78, който казва: „На гражданите ще бъде гарантирана свободата на печата“.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Един от мнозинството: Но не и на предателите.

Коста Лулчев (сЛ): Ние искаме, свободата на печата да бъде гарантирана на българските граждани и преди всичко на българските работници. (Продължителни ръкоплекания от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Моля секретаря да прочете отговора на г-н министър-председателя. (Възражения от опозицията)

Коста Лулчев (сЛ): Аз се отказвам от този отговор. Министър-председателя искам да чуя. (Глъчка)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Секретар Илия Радков (з): (Чете) „До Председателството на Великото народно събрание.

В отговор на питането на народния представител г-н Коста Лулчев“... (Продължителни възражения от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Силно звъни)

Един от мнозинството: Да се приложи правилникът за нарушителите на реда! (Пререкаания между народните представители от мнозинството и опозицията. Глъчката продължава)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Силно звъни)

Коста Лулчев (сЛ): Питането е отправено до министър-председателя. Аз уважавам министъра и затова съм стиправил питането до него. Не съм отправил питане на секретаря. Секретарят не представява нищо пред Народното събрание. (Ръкоплекания от опозицията) Аз съм дал питане до министър-председателя. Той е длъжен да зачита правилника и да уважава Народното събрание.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни) Правилникът разрешава да се отговори и писмено. (Възражения от опозицията)

Титко Черноколев (к): Ако не желаете да слушате, излезте си. (Възражения от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни) Ние прилагаме правилника.

Един от мнозинството: Да се приложи правилникът за нарушителите! (Възражения от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Силно звъни)

Петър Божинов (зНП): Прочетете правилника! Не е казано, че писмено се отговаря. Кажете, в кой член от правилника се казва това?

Петко Кунин (к): Да се изпълни правилникът, шом искат.

Титко Черноколев (к): Да се приложи правилникът!

Коста Лулчев (сЛ): Не мисли, че като си Титко, си Тито!

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни) Моля, тишина!

Секретар Илия Радков (з): (Чете) „В отговор на питането на народния представител г-н Коста Лулчев давам следното разяснение“...

Коста Лулчев (сЛ): Аз не желая отговор от секретаря.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Секретар Илия Радков (к): ... „Първо. Правителството не е давало никакво нареждане против излизането на в. „Свободен народ“ след 29 май т. г.

Второ. Наредил съм да се произведе разследване“...

От опозицията: А-а-а!

Секретар Илия Радков (з): ... на станалия инцидент на 29 май т. г. в печатницата, где се печата в. „Свободен народ“, за който съобщава запитвачът.“

Подписал: Георги Димитров, министър-председател на Народната република България. (Ръкоплекания и възгласи „Браво!“ от мнозинството. Възражения от опозицията)

Коста Лулчев (сЛ): Това не е никакъв отговор.

Димитър Цветков (зНП): Искаме парламентарна анкета. Отнети са свободите на народа!

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни): Пристъпваме към първа точка от дневния ред:

Първо четене на проекта за конституция на Народната република България.

Има думата народният представител Петко Търпанов.

Петко Търпанов (сЛ): (Отива на трибуната, посрещнат с ръкоплекания от опозицията)

Един от мнозинството: Имаш думата!

Петко Търпанов (сЛ): Аз от вас думата не желая.

Друг от мнозинството: Деветоюнски герой!

Петко Търпанов (сЛ): Г-жи и г-да народни представители! Главната задача, която се поставя на Великото народно събрание, е да изработи новата конституция на България, която да отразява напълно културния напредък на българския народ и да обезпечавя всички възможности за политическия и стопанския прогрес с оглед на реалните съотношения на обществените сили, за да се постигне преуспяването на България във всяко отношение при началата на свободата и демокрацията. (Ръкоплекания от опозицията)

Водимо от тия съображения, Великото народно събрание трябва да има съзнанието, че поема един тежък дълг и носи историческа отговорност пред българския народ за изработването на основния закон, от който зависи бъдещето на нашия народ. Както ние в продължение на 70 години търсим поука от мъдростите на нашите възрожденци, изказани в Учредителното събрание при създаването и гласуването на търновската конституция, така и идващите поколения ще търсят поука от това, което ние ще им оставим при изработването на новата конституция.

След един 70-годишен живот, направляван и вдъхновяван от началата, легнали в основите на търновската конституция, макар и в много случаи нарушавана и отричана, ние можахме...

Един от мнозинството: За 9 юни кажи!

Петко Търпанов (сЛ): После ще приказваме за 9 юни и за нас — ... ние можахме като народ да регистрираме един завиден успех, който ни постави в първите редове на нашите съседи и на почетно място между другите народи в света.

Един от мнозинството: В. „Свободен народ“ ви опроверга.

Петко Търпанов (сЛ): Моля, ще дойда и дотам. — При това положение ние сме длъжни да признаем, че духът на търновската конституция, изразен чрез основните начала на свободата и демокрацията, се е отразил благотворно върху българския народ и благодарение на това ние можем да се радваме на достигнатия у нас прогрес и да се гордеем, че сме го постигнали в един такъв кратък

период. А това подсилва все повече убеждението, че търновската конституция още живее в съзнанието на българския народ и прокламираните начала за свободата и демокрацията не са остарели, нито са загубили своята стойност, както някои искат да ни убедят, като ни поднасят нови формули и понятия за свободата, защото през всички времена демокрацията е имала една същност: да гарантира легалната възможност на гражданина, безразлично кой е и какъв е (Възражения от мнозинството), да развива своя духовен мир и своите сили в полза на обществото при всяко време и всякакви обстоятелства и личността сама да осъзнава необходимостта от ограниченията, които трябва да си наложи в полза на колективитета, без да чувства, че това е ограничение на нейните свободи. Ето защо нам се налага да подчертаем дебело тия основни начала като една голяма придобивка, извоювана от нашите възрожденци, и да продължим в този дух изграждането на новата държава на началата на демокрацията и парламентаризма.

Поставя се въпросът: защо се наложи създаването на нова конституция, кои са подбудите към това и дали обществено и правно те са оправдани от гледище на целокупните интереси на българския народ при настоящия обществен-стопански и политически прогрес? Поставеният въпрос не се повдига за пръв път сега и не за пръв път се изготвяла проект за нова конституция, както е случаят с този на Националния комитет.

Отговорът на този въпрос не се намира в мотивите към проекта на новата конституция, макар и да са доста обширни и преситени с факти и обстоятелства. Те по-скоро имат характер на полемична статия, отколкото на мотиви към един законопроект. По своята същност тия мотиви трябва да имат задачата да пояснят и да обяснят, както от правно, така и от общественно-политическо гледище, основните начала, върху които ще се изгражда основният закон на република България.

В мотивите се казва, че Отечественият фронт и партиите, които го съставляват, през всичкото време са следвали една принципно издържана линия по отношение въпроса за конституционния проблем, а отношението на опозицията към този въпрос е било най-безпринципно и в основата си реакционно.

Един от мнозинството: Това е вярно.

Петко Търпанов (сЛ): За голямо съжаление, докладчикът е изпуснал из пред вид значението, което ще има докладът в утрешния ден, и историческите ценности, крито ще се търсят в него, и затова се е отдал всецяло на своите чувства и враждебни отношения към опозиционните партии, специално към социалдемократическата, и без каквото и да е стеснение е потвърдил една историческа неистина в своето изложение, засягаща отношението на нашата партия към монархическия институт и енергично проявената и борба срещу тирания режим за запазването и използването на демократичните начала на търновската конституция, правата и свободите на българския народ и приближаване на политическия живот все повече към принципите на демокрацията и парламентаризма.

Ние сме стоели начело на борбата както в Парламента, така и вън от него, срещу всеки опит на монарха или кликата около него за нарушение или отричане на конституцията (Ръкоплескания от опозицията).

Никола Айлъков (к): От вашата клика колко души пострадаха в тази борба?

Петко Кунин (к): Искате да чакаме да порастне царчето.

Петко Търпанов (сЛ): ... докато обаче по много други причини той успя да постигне това на 19 май 1934 г., когато конституцията беше отречена и се положиха основите на фашизма в България. (Ръкоплескания от опозицията) И г-н докладчикът, без каквото и да е стеснение, фалшифицира историческата истина и провъзгласява авторите на фашизма за прогресивни и демократични, а истинските борци за свобода и демокрация провъзгласява за реакционери, махзарджии и предатели.

Един от мнозинството: Такива сте.

Петко Търпанов (сЛ): При всичко това можем само да съжаляваме, че в един такъв исторически момент фракционността взема първенстващо място в нашия политически живот и отричайки историческите истини, ...

Никола Айлъков (к): Истината е казана там.

Петко Търпанов (сЛ): ... наклонява политическите борби по един съвършено опсен път.

От мнозинството: Ей-й-й!

Петко Търпанов (сЛ): Ние сме се отвращавали от всяка реакционна сила и продължаваме да се отвращаваме и днес, както и енергично да реагираме срещу всеки опит за връщане назад и затова всеки, който дръзне да ни причислява към редовете на реакцията, ...

Един от мнозинството: Там сте.

Петко Търпанов (сЛ): ... или окончателно е скъсал с истината и човечността, или пък съвършено погрешно разбира понятието реакция. Реакционер е този, ...

Един от мнозинството: Като тебе.

Петко Търпанов (сЛ): ... който връща народа си назад от извоюваните политически и социални позиции на базата на демокрацията и свободата. (Ръкоплескания от опозицията) Реакционер е този, който лишава народа си от извоювани права и свободи. (Ръкоплескания от опозицията) Реакционер е този, който отрича всички трудови придобивки: работно време, минимална заплата, закрила на женския труд и връща народа си към положението на робство, (Ръкоплескания от опозицията)

Титко Черноколев (к): Това сте вие.

Петко Търпанов (сЛ): Тези, които са проявявали най-голяма непоследователност и безпринципност в политическите борби, ...

Един от мнозинството: Къде бяхте на 9 юни?

Петко Търпанов (сЛ): ... се одързостяват да хвърлят този упрек върху своите политически противници, ...

Никола Айлъков (к): Декламации, Петко. Само приказки.

Петко Търпанов (сЛ): ... които са водили политически борби, почиващи на основни принципни начала, които са хвърляли най-ярките линии за политическата същност във всяка обществена сила и са внедрявали в съзнанието на обществото каква е обществената стойност, какъв е моралът и главно престижът на една политическа сила в живота на обществото. Това обаче най-добре се отразява в живота само на една истинска демократична република.

Това е абсолютно изключено в живота на една държава с управление, макар и иначе и с привлекателна и съблазнителна фирма, щом само една управляваща партия е монополизирала за себе си патриотизма, отричан до вчера от нея, любовта към отечеството, предаността и безкористната борба в защита на народните интереси, както и отношението на народ и държава към международните въпроси и ориентация към велики и малки демократични и свободолюбиви народи, като отрича абсолютно това право на останалите политически сили и ги поставя под угрозата на най-тежките наказания и страдания, и всеки опит за проявление, позволен в живота във всяка демократична държава, се таксува като действителност предателска, махзарджийска и вражеска на народа ...

Титко Черноколев (к): Такава е.

Петко Търпанов (сЛ): ... и се поставя под угрозата на специалните наказателни закони.

При това положение всеки честен, добросъвестен и с неподкупна съвест гражданин би се запитал: какъв е този режим, който е узурпирал за себе си всички права и материални сили, като е от казал това право на останалите политически сили ...

Димитър Котев (к): На цанковци.

Петко Търпанов (сЛ): ... и ги е поставил в положението на крепостници, които изненадано и неочаквано могат да намерят мястото си в затвора или в някой трудов възпитателен лагер?

Цола Драгойчева (к): В мозъка ти е така.

Петко Търпанов (сЛ): Да, да, има, г-жо! — Френското учредително събрание, в което ръководното място се заемаше от трите най-силни партии — социалисти, комунисти и републиканското движение — прогласи, от името на френския народ, че всяко същество...

Димитър Котев (к): „Всяко същество“ — значи и Цанков.

Петко Търпанов (сЛ): ... без разлика на раса, религия или вяра, притежава свещени и неприкосновени права (Ръкоплескания от опозицията) и тържествено потвърди правата и свободите на човека и гражданина, осветени от Декларацията на правата от 1789 г. и основните принципи, признати от законите на републиката, без да счита, че всичко това, останало от преди век и половина, крие в себе си порочността на миналото или че е отречено от днешните условия — както това стори докладчикът в своето изложение и е дебело подчертано в мотивите към проекто-конституцията по отношение на нашата следосвободителна история.

Защото културните народи имат съзнанието, че свободата никога не остарява и че тя е неразделна част от същността на човека и гражданина. Една личност, лишена от свободата, тя губи качествата си на истински човек и гражданин и остава само един роб, едно абсолютно подчинено същество, без воля и без мисъл. Свободата не е право само на оная част от народа, която се счита като управляваща сила, а е осветено право на всяко човешко същество. (Ръкоплескания от опозицията)

Напротив, най-грубите нарушители на търновската конституция, а може да се каже и най-големите и отрицатели, след 19 май 1934 г. първи повдигнаха въпроса за отмяна на търновската конституция и изработването на нова.

Асен Бозаджиев (к): За 9 юни кажи.

Петко Търпанов (сЛ): Ето 9 юни тук, на министерската маса, (Сочи министър Димо Казасов) Няма защо да питате мене.

В манифеста на царя от 21 април 1935 г. се казваше, че връщане назад няма да се допусне и че при реформите ще бъдат зачитани еднакво и нашите национални традиции от времето на Възраждането, и идеите на 19 май 1934 г. А идеите на 19 май бяха идеите на хитлеризма и фашизма, присадени на наша почва, със стремение да създадат силна изпълнителна власт. (Възражения от мнозинството), ...

Председателстващ д-р Пенко Костурков: (Звук)

Петко Търпанов (СЛ): ... а Парламентът, със своята законодателна сила, да служи само за защита и заблуждение на българския народ.

Тези същите 19-майци, които отречеа търновската конституция и унищожиха българската общественост, разтуриха политическите партии, отнеха партийните имоти, погасиха правата и свободите на човека и гражданина и положили основите на фашизма, на 17 септември 1944 г., вече като отечественофронтовици, от името на новата формация прогласиха в декларацията си възстановяването на търновската конституция с всички права и свободи, гарантирани на българския гражданин, и в името на тези права и свободи призоваваха българския народ да застане зад Отечества фронт и неговото правителство. (Възгласи от мнозинството) И действително народът, възрадвайки, че най-сетне търновската конституция е възстановена и той е свободен и с права, застава по убеждения и съвест зад оф власт.

Никола Айлъков (к): И сега е там, с изключение на шепата реакционери.

Петко Търпанов (СЛ): Един обаче днес твърдят, че търновската конституция е престанала да съществува от момента, когато Националният комитет е обявил своя проект за нова конституция, а други казват, че тя е остаряла и станала сипрачка по пътя на народа към ясна и истинска демокрация.

Един от мнозинството: Истината казват.

Петко Търпанов (СЛ): След всичко това поставя се въпросът: не само формално, но и от правно гледище, оправдава ли се фактически и правно едно подобно становище, което се поддържа днес, и този ли е пътът, по който един народ може да се постави пред съвременни факти в такъв един исторически и съдбоносен момент, преживяван днес от българския народ? (Възгласи от мнозинството)

Ние не държим само на формалността, както някои мислят, и само от тези съображения да отричаме известни забележки, направени в живота, а защото виждаме, че зад тази формалност се крие една измама, една заблуда, която ще има дълбоки правни и политически последици за българския народ, посещи само затруднения в политическото и стопанското развитие на нашия народ. Защото тези, които отричат днес съществуването на търновската конституция и считат за крайно наложително, поради нарастващите обективни условия, при които се намираме, да се създаде нова конституция, нямаха куража честно и с достоинство да заявят на 17 септември 1944 г., че търновската конституция е погребана, че тя не съществува и още тогава да поемат задължението и историческата отговорност пред българския народ за създаване на нова конституция с основните идеи, начертани в закона, приет от XXVI Народно събрание, с който се нарежда свикването на Велико народно събрание за изработване на нова конституция.

Димитър Котев (к): И вие имате проект за нова конституция.

Петко Търпанов (СЛ): След всичко това, г-да народни представители, поставя се въпросът: ако след 9 септември 1944 г. правителството на ОФ със своята декларация от 17 септември 1944 г. обяви на българския народ и на целия свят, че се възстановява търновската конституция и в името на нея ще бъде управляван българският народ.

Цола Драгойчева (к): Никъде няма казано такова нещо.

Петко Търпанов (СЛ): ... и по силата на нея се назначиха регенти и министри, които по чл. 47 от същата издаваха наредби, закони и по установяване на същите ги отнеха в XXVI Народно събрание за одобрение, и всички закони, гласувани от Великото народно събрание, се внасят по силата на чл. 45 от търновската конституция за утвърждаване от председателя на Народната република — ясно става за всеки честномислящ гражданин, че търновската конституция не е мъртва, а продължава да живее, докато не бъде изместена от нова конституция. (Ръкоплескания от опозицията) А помом това е така, трябва да подчертаем, че при отсъствието на един правен акт, който да е обезсилдил постановяванията на търновската конституция, за всичко, което е извършено досега против нея, се носи отговорност пред историята, пред обществото и пред законите.

Това сме длъжни да подчертаем не само защото не желаем да носим отговорност...

Димитър Котев (к): За 9 септември не носим отговорност. Бъди спокоен!

Петко Търпанов (СЛ): ... пред историята за извършеното досега при съществуването на конституцията, но и защото не желаем да остане една празнота в нашата история, че при създаването на новата конституция е допуснато тя да бъде изготвена по един неконституционен път. (Ръкоплескания от опозицията).

Един от мнозинството: А 9 септември конституционно ли беше изготвен?

Петко Търпанов (СЛ): Не може обикновеното Народно събрание по законодателен път да поставя като задача на Великото народно събрание изработването и приемането на нова конституция, каквото права има само учредителното събрание, а още по-малко да постановява, че новата конституция ще се счита приета, щом за нея гласува мнозинството от народните представители на Великото народно събрание и че тя не подлежи на утвърждение от никаква друга власт и влиза в сила след нейното гласуване и обнародване в „Държавния вестник“.

В чл. 19, буква „р“, на проекто-конституцията се дава право на Народното събрание да изменява конституцията по реда на чл. 87 от проекта. Този текст гласи: „Изменение на конституцията става по предложение на правителството или най-малко на 1/4 от всички народни представители, само след като законопроектът бъде гласуван от 2/3 от всички народни представители и одобрен от народа чрез допитване, след като са гласували повече от половината гласоподаватели.“

Понякога на тези постановки в проекто-конституцията, отнасящи се до изменението на в бъдеще на конституцията от едно обикновено Народно събрание, стават се въпроси: задължителни ли са постановяванията на закона от 2 август 1946 г., гласуван от XXVI обикновено Народно събрание, отнасящи се до гласуването и приемането на новата конституция от Великото народно събрание? Може ли обикновеното Народно събрание да позволи на Великото народно събрание да събере конституцията за приета, щом за нея гласува мнозинството от народните представители? Не казва ли Великото народно събрание, че макар и да съществува чл. 14 от закона за свикване на Великото народно събрание и поаялникът за вътрешния ред, все пак то нарушава съществувалата досега конституция, която в съответния текст предлагала, че при изменения на конституцията последните се считат за приети, само ако са гласували повече от 2/3 от всички членове на Народното събрание?

Това чувствително противоречие между проекто-конституцията и чл. 14 от закона за свикване на Великото народно събрание задължава Великото народно събрание да вземе ясно и определено становище.

Павел Цолов (с): С правилника го е взела.

Петко Търпанов (СЛ): Великото народно събрание не може да изготвя нова конституция, а само изменя старата по строго определена процедура. Нова конституция може да изготвя само учредителното събрание. Тъй както правителството на Франция зачете конституцията на Третата република и свика учредително събрание чрез референдум да изготви конституцията на Четвъртата република, така и нашето правителство трябва да има кураж да каже, че ще свика учредително събрание да изготви нова конституция на България в духа на идеите, посочени в чл. 12 на закона за свикване на Великото народно събрание.

И наистина идеите, които са възложени в текста на този закон, са легнали в основите на проекта на новата конституция и се налагат като задължителни за Великото народно събрание, ако и да се счита последното като по-висок орган за проявление на народната воля. Този начин на процедурата ние не одобряваме. (Ръкоплескания от опозицията)

Димитър Котев (к): Вие и 9 септември не одобрявате.

Петко Търпанов (СЛ): Това, което прави впечатление още от началото при проучаване проекта, е отричането принципа на разделение на властите и прекъсването пентарх „всесилнието на Народното събрание“, тъй както в миналото се прехвърляше пентърът върху омамата изпълнителна власт. И в единия, и в другия случай се прибегва към крайностите все в името на народните интереси, в защита на народните права и свободи и даване възможност на народа да участва в ръководството на своите съдебни, но при все това прозира желанието за използването на народа за затвърдяването на еднопартиен режим. (Ръкоплескания от опозицията) С това безспорно се преследва една определена цел: подчинение на всички с тенденция на цяло едновластие.

Г-н Стайнов прави големи усилия, за да убеди българското общество, че принципът за разделение на властите съвсем не е запазил своята чистота в търновската конституция, както това е постигнато в проекта и затова критиката на опозицията в това отношение била свършено неоснователна. Това мнение обаче на г-н Стайнов остава за негова сметка и като компетентен, и като политик. Защото не е достатъчно само да се поддържа, че в проекта, като има наименование на законодателна, изпълнителна и съдебна власт, се подчертава принципът за разделение на властите, но вече на свършено други начала, а е необходимо да се промисли в текстовете и да се открият някояв начин, който потвърди до такава степен властта на законодателната власт в останалите власти, че става очевидно за всеки добросъвестен гражданин цялото отричане на това разделение на властите.

Погрешно е схващането, че разделеният на властите напълнява върховенството на народа, както се изразяват компетентите, които идентифицират народа с Народното събрание, което в същност е само един представителен орган на народа. Те казват, че тъй, което мислят като хора на науката, а казват това, което е необходимо за оформяването на онова, което други желаят, за да бъдат издигнати и улеснени в постижението на своите политически цели. (Ръкоплескания от опозицията) Не е въпрос да се убеждаваме от теоретично гледище, дали основното начало за разделеният на вла-

Етикет, според Монтескиньо, е приложимо днес, или с оглед на развитието на живота и сложността на държавната организация, ще трябва да има само разделяне на функциите и компетентностите, които отделните органи на единната власт има да упражняват при спазването на хармонични отношения между тях в интереса на целокупния народ. От значение е политическата цел, която се преследва, като се въздига до конституционен елемент възможността за затвърдяването на един режим, желан само от една партия.

Факт е, че след приключването на войната в много държави, където се чаложки по различни причини да се създадат нови конституции, неочаквано за народите изскочи на сцената въпросът за разделението на властите, както беше и в Франция в първоначалния проект, в който се даваше предимство на една власт с право на пълно вмешателство в другите власти, което неминуемо водеше до пълното ѝ обезличаване.

Гаранцията за свободата, на която трябва да се радва всеки гражданин, в една правова и демократична държава, е само в разделението на властите. (Ръкоплекскания от опозицията) „Няма свобода, ако съдебната власт не е отделена от законодателната и изпълнителната. Ако тя е съединена с законодателната, властта върху живота и свободата на гражданите ще бъде произволна, защото законодателят ще бъде и съдия. Ако тя е съединена с изпълнителната, съдията ще има силата на тиранин“, казва Монтескиньо. (Ръкоплекскания от опозицията)

Премахването на разделението на властите като основно начало в една демократична конституция с парламентарен режим води неминуемо към всевластието на Народното събрание, а следователно прави всевластие и правителството, което изхожда от него и в краен резултат — партията, която е болшинство в парламента.

Ако и в чл. 1 на проекта да се казва, че България е народна република с представително управление, не се отстраняват обаче всички възможности за неочаквани и непредвидени изненади, ограничавали свободата на народа. Ако и да е казано в чл. 2, че цялата власт произтича от народа и принадлежи на народа, за което народите от години се борят, това не значи, че такава една конституция е най-демократичната, докато съществуват в нея текстове, които не само ограничават фактически правата и свободите на народа, но правят последния безволен изпълнител на всичко, което пожелае една организирана сила.

Вярно е, че в една демократична държава народът е носител на суверенната власт, но веднаж упражнил тази власт и възложил на Народното събрание да го представлява, като го облича в правата на най-върховния орган, това още не значи, че му е дал и правото да упражнява и неговата суверенна власт. Суверенната власт на народа е неделима. Тя се упражнява и представлява цялостно от народа като върховен народен акт в определените от конституцията случаи. А това упражняване на суверенната власт е положително само при узаконена възможност за фактически ползуване от свободата и неприкосновеността на личността; в противен случай ще имаме едно болшинство, получено по принудителен начин, което в никой случай не може да представлява народния суверенитет, а само волята на една партия.

Ето защо България трябва да бъде демократична република с парламентарен режим, изграден върху предпоставката на разделението на властите, както казва и проф. Ганев, върху предпоставката за явлението на специализирани конституционни органи с определени законодателни, изпълнителни и съдебни функции и компетентности. Защото само така се постига осигуряване на законността и отстраняване на произволите.

Ако и да се дава политическо предимство на законодателната власт, защото народът избира това тяло, все пак при парламентарния режим, изграден върху началата на разделението на властите, е отстранена намесата на един орган в функциите и компетентността на другите. Това също така се отнася и до контролиране обществено-политическата дейност на народния представител от страна на гражданите-избиратели при случай на оттегляне на доверието си от него, тъй както е предвидено в чл. 4 от проекта. От принципиално гледище това е неоправдано даже за страни, където съществува еднопартийна власт, а колко повече за страни със система на партийно управление и демокрация, която открива пътя на обезпечаване легалната възможност на борба за създаване на болшинства и в която борба народът има свободата на избор, при състезаващите се и и програми да предпочете тази, която счита за най-полезна за народните интереси. И в тази борба между болшинства и малцинства, при установени правни начала, при традиции за отношения между обществени сили, които са се отдали в служба на своя народ, се крие залогът за напредъка на един народ, изобщо за прогреса на човечеството. Вън от този естествен път — за развитието на обществото другото е насилие, тирания. Там болшинството фактически не се движи по свой почин, а по заповед. Там то няма правото да мисли и да обсъжда, а е длъжно само да изпълнява волята на този, който е бутнал бутончето.

Политическата отговорност на избраните на народа е само пред народа. Но най-резултантно, както за управлението, така и за достойнството на избраника, тя се провежда в парламентарните режими. Всички парламентарни режими възприемат мандатната система, според която народният представител представлява не само своите избиратели, а целия народ. Императивният мандат, възложен и контролиран по какъвто и да е начин, е отречен от всеки демократичен и парламентарен режим, като опасен за сигурността и спокойствието на законодателната власт.

Народът осъществява своята суверенна власт чрез избори за представителни органи и чрез допитване при посочени от конституцията случаи. Веднаж провъзгласени избраните, те имат правото да изказват свободно своето мнение, което в момента на избирането е било добре известно на техните избиратели. А един избраник с определен политически мироглед е недопустимо в един кратък период да се отклони от своя мироглед, за да се допуска отзоваването му като наказателна санкция.

Един от мнозинството: Като троянски кон!

Петко Търпанов (СД): Да, добре казвате, като троянски кон. — Това може да бъде желание само на една партия, от която не изхожда избраникът, но който в даден политически момент е поел един ангажимент към тази партия и за отклонението от този ангажимент той трябва да бъде наказан.

От парламентарно гледище отговорността на народните представители пред своите избиратели е политическа. Тяхната дейност може да бъде одобрена или неодобрена от избирателите, когато по установения ред народът е поканен да се произнесе чрез своя вот като върховен контролен орган и да отсъди политически чрез своя вот, одобрява или не дейността на своя избраник, но не и да се свикват митинги или събрания не в духа на парламентарния режим, за да бъде очернен един представител, като неговата дейност се дели на качества, докато най-сетне бъде отзован. В истински парламентарни и демократични режими началото на отзоваването е отречено.

Що се касае до обществено-стопанското устройство на държавата, необходимо е да се определи ясно и недвусмислено мястото и правото на труда, а така също и на собствеността в нейните различни видове. Ние трябва да имаме съзнание, че те заемат мястото, което им се определя от епохата, която преживяваме, от обективните условия, при което се намираме, както и от реалното съотношение на обществените сили при настъпващия нов свят на икономическо и социално преустройство.

Досега трудът е бил само производствен фактор, лишен от средствата на производството и подчинен на господстващата сила. Днес обаче той е наложен в света, наложи се и у нас, като основен обществено-стопански фактор. А с факта, че той е постигнал това след дълги и непосилни борби, улеснен от завоеванието на обществено развитие, той е достигнал и завоеванието да бъде участник в ръководене съдбините на своя народ.

Особено у нас, където покрай труда на работника в индустриалните и промишлени предприятия, на занаятчията и на българския селянин, който 80% участва в производствения процес (Ръкоплекскания от опозицията) със своя труд, идем до убеждението, че трудът в своята цялост е основният обществено-стопански фактор, който с право трябва да заеме първенстващото място и да претендира за особена закрила на държавата, тъй обаче, както в френската конституция е подчертано — че всеки е длъжен да работи, но същевременно е осветено и правото му да получи служба, както и да защитава своите права и интереси чрез съответна синдикална дейност, при свободен избор на синдикалната си принадлежност, с право на стачка и колективно определяне условията на работа. (Ръкоплекскания от опозицията) При упражняване на това осветено право на служба, да не се държи сметка за политическото убеждение на работника, защото в противен случай това ще бъде узаконен начин за упражняване натиск върху човешката съвест и правото на политическо убеждение. (Ръкоплекскания от опозицията, Възражения от мнозинството). А това безспорно води към пълно закрепостяване на работника и обезправяно му като носител на трудова сила и като равноправен гражданин в една страна, както щочухте преди малко от цитираните писма от др. Лулчев за положението на работника-печатар в България, поставен в най-груб крепостнически режим. (Ръкоплекскания от опозицията, Възражения от мнозинството)

А що се отнася до собствеността изобщо, ние не трябва да изпущаме из пред вид обстоятелството, че грамадна част от нашия народ е селски и участва със своя труд в земеделското производство, упражняван преди всичко върху своя собствена земя, към която той е живо привързан. Нам се налага да затвърдим убеждението си, че собствеността ще бъде гарантирана и всички условия и съществени постановления, които поставят собствеността под угроза на една утрешна неизвестност, като резултат на произвол, трябва да бъдат отстранявани, за да успокоим българския селянин и го окуражим с по-голяма енергия да влага своя крайно полезен труд, който създава златото на нашия народ. (Ръкоплекскания от опозицията, Възражения от мнозинството)

Онова, което е придобивка на общественото развитие, също ще трябва да намери място в новата конституция, защото това, което е плод на обществено-полезния труд, ще трябва да се постави на разположение на обществен интерес, като се отстранят всички възможни условия, които досега са отстранявали обществото да се ползва от тези придобивки на човечеството. И затова всяко имущество, което е предмет на общо ползуване, и всяко предприятие, чието използване има или придобие естеството на обществена служба или на фактически монопол, трябва да стане обществена собственост. (Ръкоплекскания от опозицията)

В алинея втора на чл. 12 от проекта се въздигат като конституционни фактори професионалните организации, стопанските и обществени сдружения и институти — което от юридическо гледище е недопустимо. Това се прави само с политическа цел. Ако обаче погледнем от обществен интерес, който в случая е меродавен — защото не се пише конституция за една партия, а за цял народ (Ръкоплекскания от опозицията) — тази алинея не само че не е полезна, но е и опасна за интересите и спокойствието на българския народ. Тя е, която внася смут.

Действително, отстранени ли са тези съмнителни постановления, които правят собствеността несигурна и поставят грамадната част от народа в едно постоянно гнетящо състояние, което убива желанието у гражданина да развие пълно своята работоспособност? Един основен закон трябва да затваря всички врати на изненадите и произволите. Тогава само той ще бъде един свършен основен закон, върху който ще процъфтява бъдещето на един народ.

Така например в чл. 10, алинея първа, от проекта се казва: „Частната собственост и нейното наследяване, както и частният почина в стопанството, се признават и защитават от закона.“ А в чл. 12

се казва: „Държавата насочва с общ стопански план държавната, кооперативната и частната стопанска дейност с оглед на най-целесъобразно развитие на народното стопанство и повдигане на народното благосъстояние.“

Георги Данков (з): Вие социалистите сте против тая работа.

Петко Търпанов (сЛ): Зная, зная! Вие и завчера се смеехте, когато четеше г-н Петков. И сега ще послушате малко.

При това положение става ясно, че частният начин ще съществува само формално, но не и фактически. Частната стопанска дейност ще се намира под пълната зависимост на стопанския съвет.

Георги Данков (з): И ти си социалист!

Петко Търпанов (сЛ): Тя няма да има свободна инициатива да развие една стопанска дейност, даже когато е в хармония и в интерес на общото развитие на народното стопанство. Вън от определените рамки не ще може да се движи, макар и дейността да бъде полезна. В такъв случай съответните текстове или трябва да бъдат открити перспективата за този род стопанска дейност, или да ги закрият, но не и да ги поставят в положението на вечен смут и безкрайни изненади, от което народното стопанство ще има само вреда. Защото поставянето въобще на стопанската дейност изцяло под властта на държавата, включително и частната стопанска дейност, води неминуемо към установяване на едно дирижирано стопанство, но не и контролирано, каквото ние не отричаме.

От мнозинството: А-а-а!

Петко Търпанов (сЛ): Централистичният принцип в политиката по този начин преминава и в стопанската дейност и двойно подсилва опасността от затвърдяването на еднопартийната власт.

Със затвърдяването началото за всевластието на Народното събрание, с унищожаването принципа на общинското самоуправление, като ядка на демокрацията, с поставянето под постоянен и мъчителен контрол на обществената съвест, с нововъведената институция на главната прокуратура и централистичното ръководство на целия стопански живот действително се създават конституционните възможности за една еднопартийна власт. (Ръкоплескания от опозицията)

Зад формално обявените принципи доста ловко се прикриват възможностите за фактически проявена дейност, която неизбежно води към поставената прикрита цел. Ние не можем обаче да останем само един наблюдатели на това, което в действителност става у нас, и то единствено под влиянието на страха и принудата. Ние спокойно ще посрещнем всяка правителствена критика, колкото и жестока и предизвикателна да бъде тя, защото имаме съзнанието и убеждението, че когато и да е страхът и насилието ще изчезнат и волята за свобода и народно благополучие ще възтържествуват. (Ръкоплескания от опозицията) А тази воля е изпълнила душите на грамадната част от българския народ, който очаква само деня на узакнената възможност, за да прояви тази несъкрушима като стоманата воля, за да съкруши завинаги насилието и страха. (Ръкоплескания от опозицията) Законността е най-страшното оръжие срещу всеки насилнически режим. И затова законността е нашето оръжие в борбата, но тя е и вървата ни, че ще победим. (Ръкоплескания от опозицията. Възражения от мнозинството)

Какъв смисъл има също така казаното в алинея четвърта на чл. 10, а именно: „Придобитата чрез труд и спестовност частна собственост се ползва с особена закрила и насърчение“? Кой е съдникът, който ще определи, коя собственост е придобита чрез труд и спестовност, за да получи особена закрила на държавата? Не ще ли бъде съдникът този, който и днес се произнася, кой от българските граждани е фашист, реакционер, предател и пр. Може ли в една конституция да съществува текст, който да постави грамадната част от народа в една постоянна опасност, а друга една незначителна част в най-благоприятно и привилегировано положение да определя кой какъв е? Не е позволено в днешно време изобщо, а най-вече в конституцията, да се допускат текстове, които дават привилегии. В една демократична и парламентарна страна не са допустими привилегии, не е допустимо да се създават чрез привилегии нови кasti и съсловия. (Ръкоплескания от опозицията)

В една демократична и правова държава основно е подчертано правото на гражданите да бъдат равни пред законите. Само равенството пред законите отстранява всяка възможност за партийна проява, която подпомага и улеснява създаването на нови класи.

Нашата конституция не може да не подчертае това основно начало като гаранция, че българските граждани ще бъдат третирани като равни пред законите. Народът сам чувства, че частната собственост не е гарантирана и че частната инициатива е застрашена. Той е пред вечен страх, той е неспокоен, той е станал безразличен към труда. (Ръкоплескания от опозицията)

От мнозинството: А-а-а!

Петко Куниш (к): Вие живеете на Марс!

Петко Търпанов (сЛ): Това е най-опасният признак за упадък на един народ. (Възражения от мнозинството) Аз зная какво ще ми кажете. Чуйте това! Ще дойде ден и на тая тема ще говоря тук от тая трибуна.

От мнозинството: Ти няма да видиш това.

Петко Търпанов (сЛ): И всеки един, който дръзне да хвърли вината за всичко това върху опозицията, без да проникне в същ-

ността и да направи всичко възможно, за да бъде отстранена тази възможност, той върши най-лошата услуга на свия народ и подготвя най-тежкото му бъдеще.

Счита ли г-н председателят на Народното събрание, че с ретта си в Пловдив е успял да успокои българския народ, че частната собственост и частната инициатива ще бъдат запазени и разумно използвани за народното стопанство и че тези, които разпространяват противни слухове срещу правителството, вършат най-гадната клевета? Ние сме длъжни обаче не само да отхвърлим факта, който се хвърля като упрек срещу опозицията, но и да заявим, че само делата на правителството са, които внасят смут в душите на българските граждани. (Ръкоплескания от опозицията)

В тази реч г-н председателят казва: „Ами в една страна като нашата, с дребни стопани до 80% от населението, мислямо ли е да се игнорира частната собственост и частната инициатива? Кое е това правителство, което сериозно би се решило да премахне участието на частната инициатива в частната собственост? И на какво ще се базира това правителство? Отечественият фронт, който излиза от средите на трудещите се маси от градове и села, никога няма да ограничи възможностите на дребните стопани, никога няма да се откаже от частната стопанска инициатива.“

Янко Димитров (к): Нищо общо вие имате с дребните стопани ние!

Петко Търпанов (сЛ): „Частната стопанска инициатива си остава като най-важен стопански фактор в нашата страна. Който приписва на Отечествения фронт друга политика — казва г-н председателят — той клевети.“

Но при все това чувствате, че народът не вярва, защото едно се говори, а друго се върши. И сега стремлението е, с тая алинея в един конституционен текст да се затвърди и узакони възможността на една власт да постигне това, към което се стреми, независимо от желанието и нежеланието на народа. Това обаче е опасен текст в тази конституция.

Янко Димитров (к): А „Неутрален офицер“?

Петко Търпанов (сЛ): Вие не ще убедите народа, докато не кажете в проекта това, което са казвали създателите на търновската конституция: „Правата на собствеността са неприкосновени“. (Ръкоплескания от опозицията) И че принудително отстъпване имот може да стане само заради държавна и обществена полза, и то срещу справедливо и навременно заплащане. Ето по този начин собствеността е гарантирана и възможностите на държавата да отчуждава за нуждите на държавата и за обществена полза са открити за всяко време и за всяка власт, стига това да е в интереса на обществото.

Янко Димитров (к): Кажете един случай да е посегнато на дребен и среден собственик след 9 септември!

Петко Търпанов (сЛ): Чуйте това! — При търновската конституция държавата стана собственик и постави на обществено ползуване, като публично-правни имоти, изброените днес в чл. 8 на проекта за конституция, а именно: подземните природни богатства, реките, минералните и лековити води, железопътните и въздушни съобщения, пощите, телеграфите и телефоните, радиоразпръскването, и с това е отишла по-напред от много западни държави. А това показва, че членове 67 и 68 от търновската конституция нито са остарели, нито са спирачка по пътя на народа към истинска демокрация. (Ръкоплескания от опозицията), защото с нищо не са нито ограничени, нито възпрепятствувани възможностите на държавата, когато е въпрос за държавна и обществена полза, ...

Никола Айлъков (к): Стамболийски ги отрече в 1923 г. и затова го заклаха.

Петко Търпанов (сЛ): ... да пристъпи към принудително отчуждаване на имоти и да достигне даже и до пълно национализиране срещу едно справедливо и навременно заплащане.

Днес, както никой друг път, се налага да бъдат поставени интересите на народа над всичко друго, да се изоставят временните партийни изгоди, както и съображенията за затвърдяване на извоювани вече партийни придобивки, пред историческите задачи, начините и способите за постигането на които трябва да легнат в основите на новия основен закон.

Конституцията не регистрира придобивките като такива, извоювани в даден исторически момент, а още по-малко като извоювани чрез борбата на една само партия или формация от партии, а като един низ от събития, дела, опити и традиции, добити през един исторически период от живота на народа, и то никога не изолирано от влиянието и отношенията на външния свят. (Ръкоплескания от опозицията)

При един такъв исторически и съдбоносен момент в историята на народите, когато се намират в предверието на епохата, която настоятелно налага да се следва неотклонно пътят за устройството на държавите на базата на политическа и стопанска демокрация, към постигане на благоденстващ и щастлив живот за народите; когато човекът е на път да се освободи от отрицателните си качества, напътствани досега поради грубостта на системата, и се стреми да изпълни душата си с качества на истинския човек — всеки, който предприеме каквото и да било опит, за да отклони развитието на живота, направляван по волята на историческата необходимост, той съзнателно подготвя най-тежките дни на жестоки борби в живота на своя народ. (Ръкоплескания от опозицията)

Крайно време е да се отърсим от уличните възорзи, от революционната ярост, от монополистичната психика, че всичко друго върху нас е враг на народа, и никой друг освен нас няма правото да

се нарича народ и да говори от негово име, а трябва да бъдем обла-
дани от високо съзнание, от непоколебима далновидност и от дър-
жавническа мъдрост, че всеки гражданин на една страна, с до-
стоинство и чест и с дълбока вяра неизменно служи на народа и само
на народа. (Ръкоплескания от опозицията) Ето какво желае българ-
ският народ. Иначе той ще продължава да чете скритите намерения
в душата на някой и никога не ще повярва това, която говорят те.

В чл. 15 на първоначалния проект бе казано, че Народното събра-
ние е представител на народния суверенитет и върховен орган на
държавната власт. От предложението така текст прозвучава желанието
да се утвърди Народното събрание като всевластен орган, от който
произхожда властта на останалите органи на държавата. . . .

Янко Димитров (к): Че грешка ли е това?

Петко Търпанов (сЛ): . . . или по-точно казано — Народното
събрание да бъде всевластно. В окончателния проект чл. 15 е пре-
редактиран, като изразите „представител на народния суверенитет“
бе заменен с думите „е представител на народа.“

Тази редакция е дадена от компетентните, главно за да се из-
бегне спорът за суверенитета, който все пак остава неразрешен и не
е изключена възможността да излезе отново и изненадано на сце-
ната. И затова аз си позволявам да се спра, макар и накратко, и на
тоя въпрос.

Колкото я настоячиво да се поддържа това гледище и да се на-
веждат повече и все повече аргументи, да се убеди обществото в пра-
вотата на тази теза, че Народното събрание единствено представлява
народния суверенитет, то е в основата си погрешно и крие в себе си
всичките опасности за спокойното и нормално развитие на живота в
република България.

Преди всичко този текст е в пълно противоречие с членове 1 и
2 от проекто-конституцията, които стоят под названието „Върховна
власт.“ В чл. 1 се казва, че България е народна република с предста-
вително управление. А в чл. 2 се казва, че в Народната република
България цялата власт произтича от народа и принадлежи на народа
и че народът осъществява тази своя власт чрез народното допитване
и чрез представителни органи, избрани от гражданите чрез свободно,
всеобщо, равно, пряко и тайно гласоподаване. А това значи, че на-
родът притежава върховната власт и той е върховният конститу-
ционен орган и че народът упражнява тая своя суверенна власт, като
посочва чрез избори, какви трябва да бъдат представителните органи.
Следователно той не делегира своята суверенна власт на предста-
вителния орган, а сам упражнява тая своя върховна власт, за да посочи
представителния орган, който ще упражнява правата, които му се опре-
делят в съответните текстове на конституцията. И затова в проекта е
посочен под „Глава III. Държавно устройство,“ а под него — I. На-
родно събрание, като орган на държавната власт. И като консти-
туционен орган, той има определени функции, които в никакъв случай
не могат да бъдат разширени дотам, че да се достигне до едно
омеснение на властите.

Безспорно Народното събрание, като законодателен орган, има
едно предимство пред другите органи на държавата и затова има и
функциите на контролен орган върху управлението в духа на пар-
ламентаризма. Функциите, които по конституцията се възлагат на
Народното събрание го своята същност съществено се отличават
от функциите на другите конституционни органи и затова заемат
централно и ръководно място в управлението на държавата. Зако-
нодателната власт принадлежи изключително на Народното събра-
ние. Бюджетът на държавата, като най-важен парламентарен акт,
се обсъжда и гласува параграф по параграф от Народното събрание;
то решава сключването на държавен заем; обсъжда и гласува сто-
пански план; одобрява сключените от правителството международни
договори; решава въпроса за война и мир и въпроса за увеличаване
или намаляване територията и най-сетне упражнява политическите
си функции на контролен орган върху управлението, като отправя
питания и запитвания на министрите и се произнася по политиче-
ската и наказателна отговорност на същите.

Всичко изложено дотук е конституционна гаранция за изграж-
дане на един демократичен и парламентарен режим, който дава
централното място на законодателната власт, но отрича всевластие-
то на Парламента. И когато законодателната власт излезе или от
функциите си на законодател и контролор на изпълнителната власт
по установения парламентарен ред и навлезе във функциите на
останалите власти, нарушават се конституционните гаранции за
възможността за изграждане на правова и демократична държава.

Кой конституционен и парламентарен принцип налага, щото пред-
седателят на Министерския съвет да бъде избран от Народното
събрание, когато правителството в един парламентарен режим из-
хожда от Парламента и упражнява функциите на правителството, до-
като има доверието на тоя Парламент? И не ще ли бъде едно пра-
вителство народно, на което Парламентът дава доверието си, защото
министър-председателят е назначен след съвещание с представите-
лите на Парламента от председателя на републиката, като предста-
вител на държавата, упражняващ функциите на държавен глава?

Несериозността на становището, че министър-председателят
трябва да се избира от Народното събрание, най-добре се потвър-
ждава от постановлението на чл. 42 от проекта. А той гласи: „Мини-
стър-председателят представя правителството и излага неговата про-
грама пред Народното събрание, което му дава или отказва дове-
рието си“.

Янко Димитров (к): Всичко става пред очите на народа.

Петко Търпанов (сЛ): Това всичко не прави ли безпредметен из-
бора за министър-председател, когато след тридневен срок най-
късно той може да получи или да не получи доверието на Парла-

мента? Не е въпросът тук, г-да народни представители, дали в еди-
ния или другия случай ще имаме най-чисто парламентарно или на-
родно управление, защото същността на спора е другаде. По този на-
чин се обезсилват правата на председателя на републиката като
държавен глава за сметка на друг. . . .

Янко Димитров (к): На народа!

Един от мнозинството: На Парламента!

Петко Търпанов (сЛ): . . . кто му се отнема възможността да
бъде в досег с Парламента и да изпълни функцията си като пред-
ставител на държавата за едно непосредствено сближение и съвеща-
ние с представителите на Парламента за посочване на бъдещия ми-
нистър-председател и назначаването му за такъв от председателя на
републиката. А от всичко това произлиза тенденцията за всевла-
стие на Народното събрание, което пък според провежданата си
стема води към всевластие на правителството, което произхожда от
болшинството на Парламента, и на края всевластие на партията,
която има болшинството в Парламента.

Един от опозицията: На диктатурата.

Петко Търпанов (сЛ): Ако от гледище парламентарно считаме,
че изборът на министър-председателя от Народното събрание е нео-
правдан, не знаем къде би могло да се намери оправдание на за-
стъпването в проекта гледище за избиране на главния прокурор на
републиката от Народното събрание. Защитник ревностен на тази
теза е пък проф. Стайнов, който заявява: „Няма нарушение на разте-
лението на властите с избирането на съдиите, защото те не се изби-
рат от законодателната власт, а представителния орган тук, Народ-
ното събрание, на народа чрез двустранно избиране посочва тоя или
оня орган, вместо самия народ.“

Това е най-несъстоятелната защита и то дадена от един професор.

Янко Димитров (к): Никой не Ви е крил, че не можете да го раз-
берете.

Петко Търпанов (сЛ): А Вие много добре сте го разбрали! — С
факта, че главният прокурор се избира от Народното събрание, той
е в зависимост от него, ако и да не е казано, че е подчинен на него.
В случая вмешателството на законодателната власт във функциите
на съдебната е неограничено. При това положение съществуването
на алинея втора от чл. 57 на проекта става безпредметно, тъй като
тя ще съществува в конституцията само за да дава основание да се
твърди пред българската общественост, че съдиите са независими
и се подчиняват само на закона, когато в същност подчинението ще
идва от върховете надолу.

А от всичко това прозира тенденцията за откриване на узаконени
способи, чрез които да се държи в подчинение една част от обще-
ството, която не споделя гледището на управляващата партия, която
в увлечението си изпуска из пред вид, че конституцията се създава
за народа в неговата цялост, в защита на неговите интереси, а не за
закрепостяване на един режим, какъвто и да бъде той.

В една правова и демократична държава няма обезправени гра-
ждани, както няма и привилегировани, които единствено да се пол-
зват с правата на управляваща партия. Там всички са равни пред
законите, с еднакви права и задължения. Там не е позволено да съще-
ствува управляваща категория, а още по-малко да има тя правото да
унищожава своите политически противници. Там не е позволено да
се говори за смърт, за мъчения, за насилия и за физическо и ду-
ховно унищожение на всички, които не споделят гледището на
управляващата партия.

„Демокрацията не е само форма на управление, но и начин на
живот. Тя гарантира всички легални възможности за еднакво пре-
успяване на всички хора и нации, а не преуспяване на едни в ущърб
на други“ — казва проф. Ласки. Следователно, при демокрацията
хората се явяват в истинския образ на човека с душа и сърце. Там
всеки човек трябва да види в лицето на себеподобния си съв-
рат, защото само духът на свободата открива скритите на чо-
вечността и носи смъртоносния удар на засилението и диктатурата, в
каквато форма и да се явяват и зад каквото и маса да се прикриват.

Следователно в конституцията на една правова и демократична
държава трябва на първо място да се отрази духът на свободата и
всеки човек да чувствава, че е сигурен за събата си, за състо-
янието си, за съществуването си и че достойно и с право се чувствава
за равноправен член на страната, в която живее.

А напротив, колкото повече една управляваща партия употре-
бява всички усилия, използва по различни начини и помощта на
науката, прикрива се зад маската на демокрацията, за да постигне
откриването на колкото се може по-стеснителни формули за ограни-
чаване всеобщата прегъва на човешкия дух, на човешката свобода
и граждански права, да ги постави в служба на една доктрина не
по желание и по съзнание — подобна конституция не отговаря на
съвременния дух на човечеството, на обективните условия и на
реалните съотношения на обществените сили. (Ръкоплескания от
опозицията)

Коя обществена нужда или народен интерес в днешно време на-
лага откриването на институцията, несъществуваща досега в никой
конституция, каквато е главната прокуратура на републиката, шефът
на която ще бъде избран от Народното събрание и подчинен пряко
и единствено на Народното събрание, както е казано в първоначал-
ния проект? Защо?

Ако и в окончателния текст на чл. 59 на проекта да се припо-
втаря само казаното в чл. 19, буква „о“, в смисъл, че председа-
телят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния
административен съд и главният прокурор на Народната репу-

блика се избират от Народното събрание за срок от 5 години, все пак остава открит главният и съществен въпрос: какви са и какви ще бъдат функциите на главния прокурор, кому ще бъде подчинен той и пред кого ще бъде отговорен, ако изобщо ще има отговорност?

Янко Димитров (к): Пред народа.

Петко Търпанов (сЛ): Ако и да са отхвърлени думите „Главният прокурор на републиката е подчинен пряко и единствено на Народното събрание“, няма съмнение, че както подчиненето, така и отговорността ще следват акта на върховния орган, който е провъзгласил него за главен прокурор на републиката и с който акт го облича във функциите на такъв. Обаче каква ще бъде функцията на този институт, какви ще бъдат неговите задачи и отношенията му към останалите власти, а особено към гражданите на страната, остава един открит и тъмен въпрос. (Възгласения от мнозинството)

Може ли да се учреди като конституционен орган институцията „Главна прокуратура при република България“ и с абсолютно разпоредба да виси като Дамоклиев меч над главите на българските граждани? Това показва, че всички възможности, необходими за съществуването на една правова и демократична държава, са в опасност. Фактическите възможности за законност и ред, обезпечавщи свободите и правата на гражданите, са застрашени, ако не напълно отрязани. Истината вече е в опасност. „Защото, когато една партия използва властта си, за да монополизира собственото си схващане като единствена истина, а всички други мнения потъква, няма начин вече за откриване на истината, истината вече не съществува за обществото“ — казва Карл Кауцки.

При това положение каква ще бъде същността на един парламент, който добива правото да назначава главен прокурор на републиката, който единствено и пряко ще бъде подчинен на него и от него следователно ще получава инструкции, които в никой случай не могат да бъдат от законодателно естество, освен напътствия, отнасящи се до управлението и до правораздаването? Може ли едно Народно събрание, което има законодателна власт в ръцете си и правото да упражнява политическите си функции на контролен орган върху управлението, да добие правото да упражнява функциите на управителен орган? Може ли народното представителство да бъде началник на главния прокурор и да му дава инструкции, които не могат да бъдат определени с един обикновен закон, както казват компетентните, защото институцията главен прокурор на републиката се създава като конституционен орган, независимо от прокурора при Върховния касационен съд, който в случая е подчинен на главния прокурор?

При това положение функциите на главен прокурор остават неизвестни за българския народ, както остават неизвестни и тези управителни функции на Народното събрание, което в случая действат като управителен орган.

Това не е ли достатъчно, за да се почувствува всевластието на Народното събрание, всевластието на правителството, което изхожда от него и накрай всевластието на партията, която управлява и която, вероятно ще определи функциите на главния прокурор? (Ръкоплескания от опозицията)

Крум Миланов (к): Нещо слабо ти ръкоплескат!

Петко Търпанов (сЛ): Това не е ли достатъчно, за да ни убеди, че, макар и формално всичко в живота да се движи по правилата на конституцията и закона, все пак липсват конституционните гаранции за осъществяването на една истинска правова и демократическа държава?

Докато съдебната власт не заеме мястото си на единствена възможна граница между законодателната и изпълнителната власт, не ще бъдат налице гаранциите за постигането на тая твърде много желана цел от народите и за която твърде много жертви са дали те.

Вярно е, че в чл. 57 от проекта е предвидено, че съдиите са независими и са подчинени само на закона.

Тука обаче понятието „независими“ остава изолирано и без съдържание, само като една красива и примамлива дума, и целта е да остане такава, за да прикрива всички произволи. И това ще продължи докато не се прибавят към думата „независими“ и думите „несменяеми“, защото несменяемостта е предпоставката на независимостта и дава истинското ѝ съдържание в правна и обществена смисъл.

Съдебната независимост при гарантиране несменяемост е най-важната гаранция за правата и свободите на гражданите.

Не съществува ли тази независимост на съдиите и липсва ли гаранцията за защита на тяхната съвест, правосъдието в действителност се поставя под зависимост и се дава възможност да се вършат злоупотребления, незаконности, ...

Никола Айлъков (к): Несменяемите съдии пращаха малолетни на бесилката!

Петко Търпанов (сЛ): ... несправедливости, и то под булото на една привидна законност и правосъдност.

Политическите противници се поставят под една постоянна угроза, и то угроза лукава, прикрита зад маската на правото. (Ръкоплескания от опозицията)

Кой може при това положение да противостои на една подобна сила, която има възможност да избира момента на действие, да избера съдии между себе си, съдии, които ще бъдат в едно и също време на нея задължени и на нея подчинени?

Въпросът, кому ще служи главният прокурор, остава открит. Въпросът, какви ще бъдат управляващите функции на Народното събрание по отношение подчинения нему главен прокурор, остава открит. Авторите мълчат. Народът обаче желае отговора и затова с отрицание се отнася към този опасен за него институт.

И затова той ще продължава да живее с духа на онази конституция, която отстранява всички възможности за проява на насилнието под каквато и да било форма и дава реална сила и стойност на гражданските и политически права и свободи, гарантиращи свободния и от нищо невъзпрепятствуван политически и стопански живот за изграждането на истински демократична държава. Робеспьер някога бе казал: „Тиранията убива, а демокрацията плендира“. (Ръкоплескания от опозицията)

Духът, който ще се проявява чрез главния прокурор в нашия политически и обществен живот, ще бъде дух за умъртвяване на демокрацията да пледира. (Ръкоплескания от опозицията. Възгласения от мнозинството)

Конституцията, като основен закон, се отличава от обикновените закони, както по вътрешната си същност, така и по своята задължителна сила, защото тя обгръща в себе си основните начала за устройството на държавата, както и правата и свободите на гражданите, и затова всички форми, институти, права и свободи, установени в нея, са задължителни, безусловни за обикновените законодателни тела.

А когато един основен закон е установил основните начала за осъществяването на една правова и демократична държава, естествено е, ще бъдат установени и понятието за свободата, правото, отношенията между гражданите, и отношенията на тия последните към държавата.

Следователно при подобно състояние на всеки гражданин ще бъде известно какви са неговите конституционни права и задължения, и в рамките на тези права и задължения той ще разгъне своите духовни и физически сили за своето лично, за народното и държавно благо. И затова осигуряването и гарантирането на свободата, като присъща на човека, е крайно необходимо условие за прогресивното развитие на държавата.

За едно общество е необходимо да бъде обезпечена свободата на словото, печата, събранията и сдруженията, като всеки, който дръзне да ограничи тази свобода или да лиши от нея който и да било гражданин — бил той държавен орган, частно лице или организация, под каквато и да е форма — бъде съответно наказан. Каква правова държава ще бъде тази, която отказва да даде законна защита на правата и свободите на гражданите срещу произволите и проявите в най-груба форма насилие от отделни групи и организации, защото уж така желаел народът!

Янко Димитров (к): 9 юни няма да има вече!

Петко Търпанов (сЛ): Саморазправията и междуособиците не са позволени в една правова държава, а там, где се допушат, показва, че там липсва всякаква законност и се насърчава насилието. (Ръкоплескания от опозицията)

А известно е на всички, че няма закони в страната, които да дават толкоз широки права на производ и насилие за части от народа, за да изпълняват ролята на съд и да издават най-варварски присъди, както днес.

В такъв случай всички конституционни органи не само капитулират, но и публично насърчават такива самозвани групи, които отождествяват себе си с народа, за да малтретират най-жестоко грамадната част от народа.

Янко Димитров (к): Като тебе самозвани!

Петко Търпанов (сЛ): Кого ще убедите, че при подобни произволи, които ежедневно се срещат в нашия живот, ние носим образа на една правова и демократична държава?

И затова необходимо е с повелителен текст в конституцията да се забранят, под страх на наказателна отговорност, всички мъчения и унижителни действия, уронващи достойнството на личността, проявени по какъвто и да е начин и от когото и да било (Ръкоплескания от опозицията); да бъдат забранени каквито и да било лагери и общежития за принудително възпитание, както и налагането на наказания, неустановени от законите; да бъдат забранени всички изключителни съдилища под каквато и да било форма. Докато всички напредничави конституции, включително и търновската, отричат изключителните съдилища или следствени комисии, под какъвто и да е предлог и под каквото и да е наименование, проект-конституцията, която се сочи като най-демократична, в чл. 60 открива широко вратите за създаването на изключителни съдилища, които най-вече ще се занимават с престъпления от политически характер.

Защото без лична свобода няма демокрация — има само една подчинена маса, която безконтролно се експлоатира от тирани или демагози. (Ръкоплескания от опозицията)

Демокрацията е управление от мнозинството на народа, чиято воля е общ закон. Обаче малцинството никога не е бивало обезправено и поставено във от законите.

При демокрацията за всекиго е свободен пътят към болшинството. Всеки гражданин има право да се събира със себеподобните си, да обсъжда всички въпроси, засягащи съдбата на народа му, да проповядва своите идеи и по пътя на убеждението да търси подкрепата на обществото.

Не може да се нарече демократична една власт, която счита свободата за монопол само за управляващите, които същевременно имат правото и да разпореждат с властта и богатствата на държавата и народа, както те пожелаат. Една власт, която проявява безогледно своето желание да се затвърди, макар и с всички средства, като обезправява останалата част от народа, защото поддържа едно опозиционно отношение към нея, е една насилническа, но не и демократична власт. Демокрацията никога не отрича малцинствата, а още по-малко си поставя като задача тяхното унищожение. (Ръкоплескания от опозицията)

Демокрацията се отличава от всички други режими не само защото е управление на болшинството, но и защото е узаконява

всячки възможности за създаване на болшинство при свободно обсъждане на идеите насоки на политическия и стопанския живот на народа.

Тя признава и се съобразява с процеса на развитието в живота на народите при които, с оглед на обективните условия, се създават болшинства и малцинства при управлението, като отрича всячки средства, чрез които може да се затвърди един режим за един дълъг период, въпреки волята на народа. Тя е решително против всички насилнически опити за затвърдяване на един режим под фалшивата форма на едно болшинство, защото от този момент той става насилнически и диктаторски режим.

Един прогресивен обществен строй е възможен само във формата на демокрация, защото само тя оставя процеса на развитието да се движи нормално под напора на свободния човешки дух, отричайки всяко насилство, което се стреми да прекъсне този процес. От момента, когато властта става диктаторска, тя неминуемо създава нова управляваща каста от бюрократи, минимални блюстители на реда, които се стремят да се отделят в един обществен слой, живеещ от експлоатацията на властта. (Ръкоплескания от опозицията)

Единствената гаранция, за да може народът да се прояви като върховен конституционен орган, е свободата и личната неприкосновеност, както и еднаквите политически правдини и равенството пред законите — което значи: равни права и равни задължения за всички граждани в една страна. На никого не могат да се възлагат задължения по-тежки и неустановени от законите, особено такива, които засягат неговото право на собственост.

Не е позволено да се ограничава свободата на гражданите с наказания, които не са установени в законите, и никой не може да бъде наказан без присъда от надлежния съд, влязла в законна сила.

Георги Данков (з): А Стамболийски е присъда ли го убиха?

Петко Търпанов (сЛ): Не трябва да се обявява само формалното равенство пред законите. Крайно време е вече да се направи всичко необходимо, шото по конституционен път да се гарантира фактическото равенство, което е най-голямата гаранция. (Ръкоплескания от опозицията) Няма република в света, която да не е дала формални и фактически гаранции за свобода и демокрация. И затова е основание се твърди, че само при републиканското устройство на държавата има истинска демокрация и истинска свобода.

Там обаче, където на демокрацията се поставя маска, а свободата се тъпче чрез насилство и произволи, спокойно, но с мъка можем да кажем, че републиката е в опасност. (Ръкоплескания от опозицията)

Какво значение ще има за народа хубавата формула в конституцията: неприкосновеност на личността, равенство пред законите, свободно и всеобщо изборно право и пр. докато съществува законът за защита на народната власт, цензурата върху печата, концентрационните лагери, натискът върху съвестта на човека? (Ръкоплескания от опозицията. Възгласи от мнозинството)

Крум Миланов (к): Искате, фашистите свободно да си разиграват копия!

Петко Търпанов (сЛ): Фактическо равенство пред законите ще има, само когато се дадат необходимите гаранции в конституцията, с които да се ограничи възможността на всяка власт да създава противоконституционни закони за ограничаване на свободата и обезправяване на гражданите и се поставят всички държавни органи и неотговорни фактори пред наказателна отговорност.

Не стане ли това, на проекто-конституцията ще липсват всички основни начала, за да бъде тя демократична. Напротив, тя ще узакони всички възможности за откриване пъти на узаконената диктатура и робството на българския народ. (Продължителни ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Г-да народни представители! Давам 10 минути отглас.

(След отгласа)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Заседанието продължава.

Има думата народният представител г-н Петър Запрянов.

Петър Запрянов (з): (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! Народната победа, ознаменувана на 9 септември 1944 г. чрез масовото народно въстание, е историческа действителност, победа, плод на епични борби, водени от героичния български народ от раните дни на негово възрождение, от дните на отца Паисия до светлата дата в нашата история 9 септември 1944 г.

Кървав гъз измъква нашият народ в повече от един век, за да завоюва и сътвори своята политическа свобода, стопанска независимост и държавен суверенитет. Хиляди са скъпите жертви, загинали в здравите основи на тази свобода и независимост. Трагична, но безпримерно светла е саможертвата на великите борби от предосвободителната епоха, като таи на безсмъртните Левски и Ботев. С неизмерима историческа стойност и показателност е решението на първото действително Велико народно събрание преди освобождаването ни от турското иго, заседавало в „Оборище“. То ни даде очертанията на една народно-республиканска конституция, такава каквато си я мечтаеше и представяваше в гордото национално съзнание безсмъртният апостол на свободата Левски — народно-республиканската конституция на една „Свята и чиста народна република“.

При освобождаването ни от турското робство нашият народ не победи всеотдайно и окончателно. Той остана да пъшка под веригите и камъка на злополучната Кобургска династия, а трудът му да бъде ограбен от продажната едро-спекулативна и политическа клика около нея. Народната борба нестихващо продължи за пълното и победно освобождаване на народа от неговите угнетители. Предстояха нови форми на борба. Делото на нашите незабравими възрожденци трябваше да продължи и завърши успешно.

Политическата свобода на народа, премахването на експлоатацията на човека от човека и осигуряването на държавната независимост трябваше да бъдат окончателно завоювани и затвърдени.

Това голямо народно дело бе подето и продължено от политическите организации на трудещите се класи — от тази на селяните и от тази на работниците — винаги дейно подпомагани от трудовата и честно мислеща интелигенция.

Борбите на Българския земеделски народен съюз против омразата на народа авантюристична царска династия, срещу противонародните военни авантюри, борбата му за решителни социални реформи с гласуваните закони за трудовата поземлена собственост, за трудовата повинност, за наказание виновниците за чародната катастрофа от 1919 г., борбата за изграждане на всебългарско единство и т. н. бяха най-верният исторически път за великата победа на идеалите на нашите възрожденци.

След нестихията коренна промяна в полза на народа от великата победа на 9 септември 1944 г. нашата страна тръгна в един нов етап по пътя на своето развитие. Народната демокрация започна изграждането си върху здрави основи, за да строи нашата млада народна република. Всички тях неизмерими завоевания и постижения трябва да бъдат законодателно закрепени и утвърдени. А това ще стане с приемането от Великото народно събрание на такъв основен закон, на такава конституция, каквато подобава на нашия демократичен народ, за пълна политическа свобода, стопанска мощ и държавна независимост.

Г-жи и г-да народни представители! Задачата, пред която сме изправени, е историческа и отговорна във висша степен. Касае се да се преустрои българската държава, като се преоценят ценностите, като се валоризират вложенията в основния закон начела, като се реформират основно държавните и обществени институти, за да се съобразят едините и другите с необходимостите и повелите на живота.

Изходен пункт при нашата предстояща работа трябва да бъде мисълта, че конституцията, която ще изработим, трябва да отговаря на реалното съотношение на силите, да е в съответствие с характера и ръста на производствените отношения у нас, да държи добра сметка за бита, традициите и възжеланията на българския народ.

Никое човешко дело не е свършено. И все пак, понеже политиката е средство да се диги и намира най-добрата от наличните възможности, наш дълг е да стоим всичко зависещо от нас, за да изработим най-добрата конституция при днешните български условия.

Г-жи и г-да народни представители! България направи един решителен и съдбоносен завои в своята претоварена от превратности и драматизъм новейша история. На 9 септември 1944 г. нашият изтерзан и онеправдан народ отхвърли от плещите си едно тежко бремене, ликвидира с фаталната династия на Кобургите, погребана монархията, скъса безвъзвратно с едно тъмно и злобно минало, откъм кога още още похлещи към изграждане на народна демократическа република България.

Народната републиканска форма на управление отговаря напълно на демократическия характер на българина. Тя отразява разбиранията на нашите възрожденци.

Паисий Хилендарски беше преди всичко народник-просветител; Левски и Ботев, Капаверов и Раковски бяха и останаха до мързика на костите си чистокръвни и безкомпромисни народно републиканци.

Създателят на земеделското движение у нас безсмъртният и велик вожд на трудово-земеделска България Александър Стамболийски, от първите си стъпки като общественик и политик до последния дъх на живота си бе и си остана безусловен и твърд народно-республиканец. Той ясно определи смисъла на една народна конституция за народна демократична република. „Конституцията трябва да стане ясна, точна и определена и да покровителства във всичко и навсякъде работния народ, а не неговите потиснати и ограбени“ — пишеше той. Идеята за народна република бе написана с едри и светли букви на знамето на Българския народен земеделски съюз.

Историческа неправда е твърдението на г-н Никола Петков от вчера, че народното управление на Българския земеделски народен съюз при Александър Стамболийски е било за търновската конституция.

В статията, напечатана във в. „Земеделско знаме“ — „Да се погряжим за нея“, текст от която току-що цитирах, Александър Стамболийски ясно сочи какво я чака превърналата се в монархическа „Търновска конституция“ и какво ги чака авторите от „Конституционния блок“, който се бореше против правителството на Александър Стамболийски и го сваля с преврат в една тъмна доветонюнска нощ и уби великия селски син.

За добра чест, нито един трезвен глас днес, освен на народните представители, не ще бъде за монархията и срещу Народната република. Върху тази плоскост българският народ е действително и реално обединен. Двете ни национални катастрофи през последните тридесет години са изключително дело в отговорност на престъпната династия на Кобургите и бяха възможни само при монархическа форма на управление. Цялата ни новейша политическа история от седемдесет години насам е съкрушителен общителен акт срещу монархията и блискава пледоария за демократичната

република. Утвърждавайки народната република, прочее, ние изпълняваме волята на българския народ, съобразяваме се с пожеланията на живота, обслужваме жизнените интереси на България.

Основните начала, които следва да ни ръководят при изработването на конституцията, са: българският народ трябва да бъде и да си остане господар и върховен распоредител със съединителни; управлението на България трябва да бъде представително; държавата ни да се утвърди като правова държава. Идеините творчески народни сили ще трябва да се мобилизират и зпрегнат във вярна и методична служба на делото на нашата родина, на нейното благоденствие и възход, на нейната мощ и величие. Зад конституцията, която ще изработим, трябва да стоят мисълта, волята и съвестта на българския народ.

Няколко думи върху представителното управление. То е управление на държавата, при което народът, и то чрез народно представителство, упражнява контрол и сътрудничат с управлението. Този контрол следва да бъде бдителен и ефикасен, при нужда свързан със съответни политически и други санкции. Това сътрудничество следва да е редовно, делово и творческо.

Формалният парламентаризъм, подчинен на монополистическите концерни и крупния хищнически капитал, по необходимост създаде криза в буржоазната парламентарна система на управление, а в някои страни, като например в хитлеристка Германия, в фашистка Италия и Япония, в франкова Испания и другаде — най-пакостна реакция и диктатура.

Народите на Европа, особено славянските народи, изпитаха върху собствения си гръб „прелестите“ на формалната демокрация преди и в последната империалистична война. Те няма да забравят преживяното страдание в концентрационните лагери в Бухенвалд, Освенцим, Аушвиц и по бойните полета. Ето защо същите чрез народни въстания ликвидираха с формалната демокрация, захвърлиха я в забвение в музеи на историята.

Най-голяма заслуга за този исторически преход на формалната демокрация към действителна такава имат съветските народи, които се бориа и победиа германския нашественик и завоевател на славянските страни. Така представителното управление на народите в новата демокрация се утвърди на широки и неоплатими основи. Тези основи са колкото идейни и теоретически, толкова и реалистически и държавнически.

Представителното управление вчера, днес и всякога има за свое морално и правно основание две основни начала, две първични и основни истини. Първата е, че народът е носител на народния суверенитет, първоизточник на всяка власт в демократичната държава. Втората истина е, материалната, практическата невъзможност да бъдат събрани на едно място и в едно време всички пълноправни граждани на държавата, за да разискват и разрешават важните и сложни въпроси на управлението. Теорията на представителното управление, изработена към края на XVIII век, отразяваше и носеше идеите на индивидуалистическата философия на либералната буржоазия, в рамките на която философия се обособи формалната политическа демокрация.

Бързото развитие на индустрията и на едрокапиталистическото стопанство, респективно настъпилите съществени промени в производствените отношения в настоящото столетие, издигнаха една друга политическа философия, която, давайки предимство на трудовете класи пред личността, претендира не без основание да замести формалната политическа демокрация с икономическата и социална такава.

При представителното управление народът е и си остава носител на народния суверенитет. Той делегира върху народното представителство само упражнението на правата си, но не и самия народен суверенитет. Правният акт, извършен от народното представителство, се счита като извършен от самия народ. Народното представителство има мандата и властта да бъде изразител на волята на нацията. В същност мандатът на народните представители е колективен мандат, но не индивидуален. Той е даден от нацията на Народното събрание като колектив, като общност. Депутатът представлява не избирателите от своята избирателна колегия, но цялата нация, която обладава неделимо народния суверенитет. Представителното управление в неговите първи стъпки при стопанския либерализъм считаше, че депутатът е свършено независим от избирателите на своята колегия, че той не дължи да дава сметка никому за своя вот, че той не бива да получава никакви заповеди или инструкции от избирателите си, че той не може да бъде лишен от депутатския си мандат дори чрез вота на избирателите си. В духа на тези разбирания буржоазните конституции, като старата френска конституция, изрично запрещаваха императивния мандат.

Всичко това безсъмнено са белези и характеристика на парламентаризма от вчера, безвъзвратно погребан от новата народна демокрация.

Но да видим какво е днес. Животът е движение. Това движение трябва да ни води напред и към по-добро. Формите не са същината, и когато се окажат изхабени или неподходящи, за да изразяват и обслужват същината, дирим и намираме съответни на времето и неговите особености и нужди нови форми. Искам да кажа: и представителното управление подлежи на развитие. Това развитие трябва да държи добра сметка за правото на народа да бъде суверенен господар на съединителни си, давайки насоки за общата генерална ориентация на политиката и живота на държавата и страната. Оттук необходимостта, представителното управление да се приспособява към новия политически менталитет на народните маси, да се съобразява и обслужва идеалите на действителната демокрация, тъй както ги разбира колективното и меродавно мнозинство на народа. Депутатът днес дължи безусловно да се отчита пред избирателите си, изобщо пред народа, за дейността си. За него господстващото масивно обществено мнение не само не е без значение, но то трябва да му служи като барометър и предупреждение.

Днешното време поставя нови задачи пред Парламента. Първата между тях е, да се обезпечи близкото и меродавно участие на народа при ръководене на държавните и народни работи, като последният дава общите ръководни идеи и генерални насоки на политиката в живота на държавата и страната. Втората задача е да се осъществят стабилно и творческо управление, което да внесе напредък, но и благоденствие, социална справедливост, но и морален и граждански мир за народа в неговите трудови категории, да издигне образователното и културно ниво, но и стандарта на живота на народа, да обедини и мобилизира материалните средства и сили, но и моралните и духовни енергии на племето и страната, насочвайки ги рационално в служба на родината.

Социалните и стопански промени, настъпили през деветнадесетия век, създадоха доктрини и политически движения, които се стремят да осъществят, редом с политическата демокрация, стопанска и социална демокрация, респективно — такъв правов ред, при който държавата се намесва, за да обезпечи на гражданина и личността известно икономическо и обществено положение, без каквото политическите свободи не са, освен празна приказка.

Касае се за решителни корективи и подобрения срещу слабостите, дефектите и пороците на формалния парламентаризъм през последните няколко десетилетия. Тези корективи са толкова по-наложителни за държави като нашата, с ограничени възможности и крепяща нужда от здрави, трайни и с творчески размах управления.

Резюмирам.

Представителното управление, респ. парламентаризмът не са статика, но динамика. Те подлежат на развитие и усъвършенстване, за да отговарят по-добре на предназначението си. Няма демокрация без представително управление, но съществува представително управление без парламентаризъм в строгия, класически или чисто формален смисъл на това понятие.

На 9 септември 1944 г. народът взе властта чрез масово народно въстание. Правителството на Отечествения фронт бе представително и демократично, макар и без парламент до изборите за XXVI обикновено Народно събрание. Различието между парламентаризма от вчера и днес е ясно очертано. При парламентаризма от вчера правителството не може да стои на мястото си, освен ако то е получило и запазило изричното доверие на Парламента. При парламентаризма от днес то е в правото да остане, щом не е изправено пред отказано доверие, респ. пред изрично гласувано недоверие — чл. 49, алинея трета, от проекто-конституцията — и то от абсолютното болшинство на парламента. Това е все пак пътят на взаимните разумни отстъпки. Това е линията на реалистично и мъдро равновесие, линията на синтеза. Това е, ако искате, законът за единството на противоречията.

Едно сравнение с новата френска конституция. Съгласно чл. 49 от новата френска конституция, счита се, че правителството е пред отказ на доверие, само ако последното бъде отказано с абсолютно болшинство на депутатите от парламента. Разтурянето на парламента се счита като един от ключовите сводове на френската конституционна сграда. Френската конституция от октомври 1946 г. изискува за разтурянето на парламента три условия: парламентаризмът да е съществувал 18 месеца, през време на които да е имало две редовни министерски кризи, предизвикани и настъпили чрез отказано доверие или гласувано недоверие; разтурянето на парламента да се иска по решение на Министерския съвет, след като се вземе мнението на председателя на парламента. Председателят на републиката се произнася чрез декрет за разтурянето съобразно решението на министерския съвет. Председателят на републиката, видно е, не играе вече роля на арбитър между правителството и парламента.

Г-жи и г-да народни представители! Времето, което живеем, е найстина историческо. България, редом с цялото цивилизовано човечество, прави съдбоносен завои в своята история. Ражда се новият човек, с нов менталитет и нова психика, с прозрение и воля да устрои личния си и обществен живот по-разумно, по-справедливо, по-добре. Чрез понесените безмерни страдания и дадени безценни жертви през втората световна война народите значително възмъжаха и вече се изправиха на нозете си, взели и решени да задържат веднаж завинаги в собствените си ръце съдбините си. Това решение отговаря напълно на порастналото гражданско и политическо съзнание на широките народни маси.

Конкретно и в общи линии ще засегна дебатирания от нас проект за конституция на Народната република България. Ще се опитам да набележа неговите характеристики, респ. политически и правни същини.

Текстът на чл. 1 от проекта гласи: „България е Народна република с представително управление“, а чл. 15 добавя: „Народното събрание е представител на народа и върховен орган на държавната власт“. Цялата власт произлиза от народа и принадлежи на народа — чл. 2. „Избиратели и избираеми са всички граждани, навършили 18 години, непоставени под запрещение и нелишени от граждански и политически права“ — чл. 3. В малко думи е казано достатъчно. Ликвидира се монархията в България, но и династията на Кобургите. Народът е носител на народния суверенитет, върховен орган на държавната власт. Това се постига решително чрез сливане и подчинение на трите власти: законодателната, изпълнителната и съдебната, които се поставят в ръцете на народа, в лицето на избраните от него представители в Народното събрание. Управлението на страната е представително, освободено от отклоненията и изкривленията на класическия парламентаризъм в кавички. Държавният глава не е безотговорен, нито дори арбитър при спорове и конфликти между законодателната и изпълнителната власти.

Войската е народна и се намира под върховното ръководство и надзор на Министерския съвет — чл. 45. Министрите, заедно и поотделно, носят политическа и правна отговорност пред Народното събрание. Отговорността им е лична и съвкупна, солидарна. Те се

назначават от председателя на републиката по предложение на министър-председателя, който от своя страна се избира направо от Народното събрание с тайно гласуване и мнозинство на повече от половината от всички народни представители. Председателят на републиката пък се избира с тайно гласуване от Националния избирателен съвет, съставен от Народното събрание и по един представител на всяка околия и по 5 представители от всяка област. Тези представители са на брой общо около 1/3 от числото на народните представители.

Проектът за новата конституция подчертава нуждата и проявява грижата за стабилно и творческо управление, като определя, че гласуването на недоверие от Народното събрание към правителството трябва да бъде взето с мнозинство на повече от половината на всички народни представители и че правителство или министър, на които е гласувано недоверие, са длъжни да подадат оставка — членове 49 и 50. Това гласуване на недоверие обаче не бива да бъде изненада и то трябва да стане два дена след приключване на разискванията.

„Съдилищата са независими и се подчиняват само на закона. Те произнасят своите решения и присъди в името на народа“ — чл. 57. Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор на Народната република се избират от Народното събрание за срок от 5 години. Всички останали съдии и прокурори се назначават, повишават или уволняват от Върховния съдебен съвет, който се състои от 6 члена, избрани от Народното събрание, двама члена, посочени от председателя на републиката, и трима представители на Съюза на съдиите“ — чл. 59. „Прокуратурата бди за точното изпълнение на закона. Всички прокурори при всички съдилища са подчинени на главния прокурор на Народната република“ — чл. 61.

Изменение на конституцията е възможно, само ако за него са гласували 2/3 от всички народни представители, при условие, че при допитването до народа за него гласуват повече от половината от всички гласоподаватели. Всички представители и органи на трите власти — законодателна, изпълнителна и съдебна — действуват от името на народа и полагат клетва за това.

Ето това е скелетът на предлаганата ни конституция, temelът на нейната сграда.

Няколко критически бележки — касае се навярно, по-скоро, за пропуски и недоглеждане.

В чл. 28 на проекта не е посочено с какво мнозинство се взема решение за самоволно разпускане на Народното събрание. Уместно, логично и мъдро ще бъде, ако се определи и изисква мнозинство от две трети от всички народни представители.

В чл. 50 не е също оточено с какво мнозинство се гласува недоверие на отделен министър. Логично и по аналогия следва да изискваме мнозинство от повече от половината на всички народни представители, както е при гласуването на недоверие към цялото правителство.

В чл. 59 не е посочено с какво мнозинство, явно или тайно, се избират председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, както и главния прокурор на републиката. Същият пропуск е и относно избора на шестимата членове на Върховния съдебен съвет. Казва се за осигуряване независимостта на българските съдии, за избора на първите ръководители на правосъдието ни. Повече от желателно е да определим едно квалифицирано мнозинство.

В чл. 87 се казва: „Приетият от Народното събрание закон за изменение на конституцията се подлага на допитване до народа и се счита за одобрен, ако за него са гласували повече от половината гласоподаватели“. Терминът „гласоподаватели“ може да извика тълкувания и спорове. Ще е по-право да се каже „избиратели“, вместо „гласоподаватели“.

Спирам се на текста на чл. 40 от проекта, който определя, че ако при двата избора за министър-председател никой не получи гласовете на повече от половината от всички народни представители, Народното събрание се разпуска по право, значи автоматически, като за министър-председател се счита лицето, което е получило най-много гласове. Може да се направи възражение срещу „автоматическото“ по право, разпускане на Събранието и то само след два избора. Не е оточено, не е взето пред вид, че ще има два избора и че при първия избор кандидатът за министър-председател може да е получил повече гласове, отколкото кандидатът при втория избор. Позволявам си да мисля, че ще бъде по-справедливо и целесъобразно, ако предвидим и трети избор за министър-председател или, най-малкото, ако при разпускането на Народното събрание, поради липса на необходимото мнозинство за министър-председател, се предвиди, че същото Народно събрание ще избере министър-председател, който ще упражнява своите функции само до свикване на бъдното Народно събрание, макар и при обикновено мнозинство. Така Народното събрание ще може да направи последен опит за споразумение и поне в последния момент ще подпори линията на разумните компромиси, като временният до избора и свикването на бъдното Народно събрание председател ще може да получи възможно повече гласове. Инак изненадите са повече от възможни, дори неизбежни. При разпокъсване на гласовете може да стане министър-председател и лице, което не е получило дори четвъртината или по-малко от гласовете на всички народни представители.

Още няколко общи начала и характерни постижения на проекто-конституцията.

„България се управлява точно според конституцията и законите“ — чл. 5.

„Трудът се признава за основен обществен-стопански фактор и държавата полага всеотдайни грижи за него“ — чл. 6.

„Трудът е чест и право за всеки гражданин.“

„Трудовата частна собственост и нейното наследяване, както и частният почин в стопанството, се признават и защитават от закона, като никой не може да упражнява правото на собственост във вред на обществен интерес“ — чл. 10.

„Земята принадлежи на тези, които я обработват“ — чл. 11.

„Държавата насочва с общ стопански план държавната, кооперативната и частната стопанска дейност с оглед на общо-целесъобразното развитие на народното стопанство и повдигане на народното благосъстояние“ — чл. 12.

„Външната и вътрешна търговия се направляват и контролират от държавата“ — чл. 13.

„Държавата подпомага непосредствено трудещите се“ — чл. 14.

„Частните монополи, съглашения и сдружения, като картели, тръстове и концерни, се забраняват.“

„Придобитата чрез труд и спестовност частна собственост и нейното наследяване се ползува с особена закрила“ — чл. 10.

Казано е „се ползува“, вместо „се ползуват“.

С една реч, предлаганата ни конституция подчертава правния характер на нашата държава с истинско представително управление. Тя е решително срещу експлоатацията на труда и на човека под каквато и да е форма и степен. Тя е за трудовата частна собственост, за кооперацията. Тя е за стопанското и духовно издигане на страната ни чрез модернизирани на земеделието ни, чрез електрификация и съответно индустриализиране. Тя е за свободите и напредъка на народа, представен в неговите трудови категории. Тя е за истинска трудова демокрация, демокрация без маска, демокрация, която подлежи на развитие, съобразно повелите и ритъма на живота. Тя е за младите идеи и жизнеспособни кадри на народа, защото те са безценният и безмерен резервоар, отдето държавата и страната ни ще черпят импулс и нови сили за своя възход, за своята мощ и величие. Тя е срещу безработицата и лукса, срещу мизерията и неправдите, тя е за равнопоставеност и за социалната справедливост, тя е за социал-политическия строй, при който всеки ще може да развие до краен предел вложените в него сили, дарби и възможности, съгласувайки дейността си с легитимните интереси на народа и неговото добро бъдеще.

Г-жи и г-да народни представители! Опозиционната група не излезе със свой проект за конституция преди и през изборната кампания за избране народни представители за Великото народно събрание. Тя не излезе с такъв дори когато определената от Великото народно събрание конституционна комисия цели няколко месеца разглеждаше предложени проект за конституция от Националния комитет на Отечествения фронт, приблени към него препоръките на нашите специалисти по демократично-конституционно право и хилядите препоръки и разсъждения на масови организации и патристични българи.

Едва при разискване на правителствения проект за конституция опозиционната група чрез устата на един свой оратор — Никола Петков — извърши това. Даже ние, народните представители, не можем да се сдобием с техния проект за конституция, освен от протоколите на говореното от него във Великото народно събрание.

Нико Петков (ЗНП): Няма печатници. Не дават печатни.

Един от мнозинството: Имате възможност.

Петър Запрянов (з): Плитко скроена, подла стратегия, за да няма време да се разкритикува и разбере от широките народни маси, че опозиционният проект за конституция цели празни обещания.

Нико Петков (ЗНП): Ваша подлост е да спирате вестниците.

Петър Запрянов (з): Фактът, че Никола Петков, от името на опозиционната група, отрича неизмеримите придобивки и блестящи перспективи за народа от народните борби от близкото и далечно минало и историческия резултат от масовото въстание на 9 септември 1944 г., ясно говори, че те са се нагърбили да служат на народните врагове. (Ръкоплескания от мнозинството)

Фактът, че опозиционната група в проекта си за конституция над път и под път плаче за отнетите земи на едрите земевладелци, че е против разрастването на една мощна българска индустрия на обществени и кооперативни основи, че е против ТКЗС, чрез които ще се извърши техническото превъоръжаване на изтощено земеделие, за да нарастне народният доход, че тя е против общонародната кооперативна собственост, говори по един недвусмислен начин за противонародния характер на предлагания от тях проект за конституция. (Ръкоплескания от мнозинството)

Но нека се спрем конкретно върху слабостите и оговорите недъзи на проекта им.

В много негови членове и алинеи мълчаливо се изхожда от предпоставката, че в България, наред с трудовите класи на селяните и работниците, трябва да остане и тази на експлоататорите. Това неминуемо ще доведе до господството на тая класа по простата причина, че тя остава да владее богатствата.

Един от опозицията: Няма да можеш да вършиш черна борса.

Петър Запрянов (з): Ако черна борса е да си дал на партизани 1230 кощи да снат в Тюркмен и в Пловдив, то е отделна работа.

Например чл. 93 от техния проект гласи: „Външната и вътрешната търговия са свободни“. Осигурено чрез тяхната конституция господство на едрия спекулантски капитал и политическа свобода на неговите собственици, доверени агенти на немския поробител — разпиляват се на пух и прах народните завоевания на 9 септември 1944 г. С това си предложение в проекта за конституция опозицията цели да осигури „демократия“ на силните, „демократия“ на имотното малцинство и да разруши основите на действителната демокрация.

Основен недъг на техния проект е, че той се противопоставя на един последователен и докрай издържан демократизъм. Те целят осигуряването на такъв обществен строй, в който ще има стопански кризи, ще съществуват безработица, в който не се осигуряват демократичните свободи поради това, че той закрепява режима на експлоатацията.

Големите права, които проекто-конституцията на опозицията дава на председателя на републиката, пречат за осъществяване на законодателната власт само от Великото народно събрание, за която цел народът е изпратил колективно народните представители. С това сериозно се нарушава народният суверенитет.

Върховните власти, както те искат да ги построят, са противодемократично построяване, което не гарантира страната от нежелателни случаи. А това е основен недъг на техния проект. Проектът на опозицията не закрепва по законодателен ред големите придобивки на народната борба за право на труд — че трудът е обществено-стопански фактор в страната — за право на почивка, право на образование и т. н.

Чрез него не се ликвидира мизерията на мнозинството и разкошът на малцинството. Той не укрепва държавната — общонародна — собственост, кооперативната собственост и тая, придобита чрез честен труд.

В много членове проекто-конституцията на опозиционната група съдържа елементи от текущ законодателен характер на бъдещите законодателни органи.

Те умислено забравят, че конституцията е основен закон, че тя е законодателно закрепване, което е вече постигнато и осигурено.

Техният проект не закрепва законодателно достигнатите завоевания на народните борби от епохата на нашето възраждане до днешен ден.

Народът завоява цялата власт и сам държи в ръцете си собствената си съдба, а групата от опозицията ни предлага разделянето на трите власти, което е унищожаване на народния суверенитет, който за действителната демокрация е неделим от народа.

Предлаганият от тях проект е заговор против народната победа от 9 септември 1944 г. (Ръкоплескания от мнозинството) Той води към реставрация на тъмното и проклето фашистко минало, към господството на едрия и хищнически спекулантски капитал, към диктатурата на едно господстващо имотно малцинство.

Против такова предателство народните представители от Българския земеделски народен съюз...

Един от опозицията: Секция на РП

Петър Запрянов (з): ... в настоящото Велико народно събрание, за чест на измъчения български народ, безкомпромисно ще се борят.

Петър Божинов (ЗНП): В кой съюз си — в Тончевия, или в Оббония?

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Петър Запрянов (з): На българските земеделци.

Един от опозицията: На Драгнев!

Петър Запрянов (з): Така в чл. 6 на опозиционния проект за конституция се казва: „Изпълнителната власт е поверена на правителството и се упражнява, под върховния надзор на председателя на републиката, от Министерския съвет и от надлежния министър, според постановленията на конституцията“, но не се упражнява под надзора на народа.

А в чл. 16, алинея трета, се казва: „Председателят на републиката назначава и уволнява министър-председателя. По негово предложение назначава и уволнява министрите“, но не народа чрез своите избраници във Великото народно събрание.

Един от мнозинството: Те са го вземали от Франко!

Петър Запрянов (з): Г-жи и г-да народни представители! Новата конституция освещава и обезпечава разбирателството и сътрудничеството на българските селяни и работници. А сътрудничеството предполага взаимно доверие, но и взаимно зачитане, то значи взаимно разбиране, но и взаимно разумни отстъпки, значи грижа, но и изкуство за равнопоставе и за равновесие. Лично аз дълбоко вярвам в необходимостта и възможността на братско сътрудничество между българските селяни и работници и считам, че греша спрямо България всеки, който волен или неволно затруднява това сътрудничество. Работниците и селяните у нас представляват гръбнака и скелета на държавата и народа ни. Проблемът за тяхното искрено разбирателство и творческо сътрудничество в същност е Ахилесовата пета на българската политика и вчера, и днес, и всякога. Техен естествен съюзник не може да не бъде трудовата ни и идейна народна интелигенция. Селяни и работници и трудовата интелигенция — това трябва да бъде и да остане меродавният и властен ръководител на нова България.

Нова България значи България на труда и свободата, значи България на реалното благоденствие и всестраниния напредък, България на междубалканското разбирателство и балканския мир, България на двамата велики българи и исторически фигури от междунродна величина: Александър Стамболийски и Георги Димитров (Ръкоплескания от мнозинството), автентични и неоспорими

изразители на мисълта, волята и съвестта на българските селяни и работници, безспорни представители на политическия гений на българския народ. (Ръкоплескания от мнозинството) Това значи България на новия българин, решен, но и годеи да обслужва напредъка, мира и идеалите на човечеството, работейки за свободата, благоденствието и напредъка на българския народ, за независимостта и мощта на българската държава.

Народното представителство в това историческо Велико народно събрание, приемайки новата конституция, осигурява условията за един прогресивен и демократичен обществен живот, чрез който най-добре се осъществява за защита коренните интереси на трудещите се; един обществен живот, който води непрекъснато към възхода на жизненото ниво на широките народни маси; един обществен живот, който е могъща и неотменима сила, постоянно движеща напред производителите сили на страната, само в полза на народа.

Г-жи и г-да народни представители! Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз ще гласува единодушно на първо четене предлагания проект за конституция, имаща съзнание, че тя изпълнява скромно дълга си към българската родина, пожелавайки, и другите тук, в тази свещена сграда, да изпълнят своя дълг. (Ръкоплескания от мнозинството)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Пристъпваме към точка втора от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за облекчаване земеделските стопани, пострадали от сушата през 1946 г.

Моля секретаря да прочете законопроекта.

Г-н министърът на земеделието се замества от министъра на индустрията г-н Лилков.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за облекчаване земеделските стопани, пострадали от сушата през 1946 г.

Г-жи и г-да народни представители! Сушата през 1946 г. причини доста големи загуби на земеделското стопанство. В някои райони на страната тя започна още през месеците март и април. Това стана причина за забавяне развитието на зимните посеви и неправилното извършване сеитбата на пролетните култури. По-късно, в началото на лятото сушата взема застрашителни размери, вследствие на което зимните посеви преждевременно узряха, а пролетните изгоряха.

Поради това средният добив от зимните посеви в засегнатите райони е много малък, а от пролетните култури, главно по-късните, много от стопаните не можаха да добият и хвърленото семе.

При това положение налага се, пострадали от сушата през 1946 г. земеделски стопани да бъдат подпомогнати, като на тези, получили заеми от Българска земеделска и кооперативна банка по наредбата-закон за облекчаване и подпомагане земеделските стопани, пострадали от сушата през стопанската 1944/1945 г. — „Държавен вестник“, брой 256, от 2 ноември 1945 г., се даде едногодишна лихвена отсрочка.

Като излагам това, моля, г-да народни представители, да одобрите, чрез надлежно гласуване, законопроекта за облекчаване земеделските стопани, пострадали от сушата през 1946 г.

Гр. София, март 1947 г.

Министър на земеделието и държавните имоти: Г. Трайков

ЗАКОНОПРОЕКТ

за облекчаване на земеделските стопани, пострадали от сушата през 1946 г.

Член единствен. Всички пострадали от сушата стопани, през 1946 г. получават лихвена отсрочка за срок от една година на заемите, получени от Българската земеделска и кооперативна банка по наредбата-закон за облекчаване и подпомагане земеделските стопани, пострадали от сушата през стопанската 1944/1945 г. — („Държавен вестник“, брой 256, от 2 ноември 1945 г.).

Този срок започва да тече от падежа на изплащането на получения безлихвен заем.

В срок от 15 дни от влизането в сила на закона, пострадали стопани, желаещи да им бъде продължен срокът на заема, изпращат, направо или чрез общината, писмена молба за това до директора на съответния клон на Българската земеделска и кооперативна банка.

Веднага след изтичане на този срок комисия в състав: директорът на Българска земеделска и кооперативна банка, представител на околниското агрономство и представител на дружеството на ОЗПС разглеждат исканията и с протокол решават на кои стопани следва да се отсрочи заемът.

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Има думата народният представител Костадин Лазаров.

Костадин Лазаров (з): (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! Пред нас е сложен за разглеждане законопроектът за облекчаване земеделските стопани, пострадали от сушата през 1946 г. С този законопроект се иска, всички пострадали от сушата земеделски стопани през 1946 г. да получат лихвена отсрочка за срок от една година на заемите, получени от Българската земеделска и кооперативна банка.

В чл. 2 на наредбата-закон за облекчаване и подпомагане земеделските стопани, пострадали от сушата през 1944/1945 г., се казва: „Възлага се на Българската земеделска и кооперативна банка да отпуска специални заеми, под гаранцията на държавата, както следва: на всички крайно бедстващи, пострадали от сушата в районите,

признати за такива от комисията по чл. 1, алинея втора, през стопанската 1944/1945 г. земеделски стопани едногодишни безлихвени заеми за изплащане стойността на дадените им по наряд семена за посев, храни за хората и фураж за добитъка.

Следващата се на Българската земеделска и кооперативна банка лихва по заемите се заплаща на същата от бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1946 г., за която цел се предвижда в същия бюджет съответен кредит.

Ето защо пострадалите от сушата през 1946 г. земеделски стопани, желаещи да им бъде продължен срокът на заема, изпращат направо или чрез общината писмено молба за това до директора на съответния клон на Българската земеделска и кооперативна банка в 15-дневен срок от влизането в сила на закона.

След изтичането на този срок комисията в състав: директорът на Българската земеделска и кооперативна банка, представител на окръжното агрономство и представител на дружеството на ОЗПС разглежда исканията и определя с протоколно решение, на кои земеделски стопани следва да се отсрочи заемът в районите на пострадалите и през 1946 г. от сушата.

Г-жи и г-да народни представители! Сушата през 1946 г. причини големи загуби на земеделското стопанство, поради което земеделските стопани са лишени от доходи и не могат да посрещнат своите разходи. Ето защо пострадалите земеделски стопани се нуждаят от помощ и затова внесеният законопроект от министъра на земеделието за разглеждане и гласуване от Великото народно събрание е навременен и необходим.

Сушата в нашата страна е обикновено природно явление, защото често пъти нахлуват в страната ни южни, топли и сухи ветрове, които причиняват засушаване, както това стана миналата година, а така също и тази година. Нашата опозиция агитира, че Отечественият фронт е докарал сушата, а сега, като почнаха да валият дъждовете, опозицията не агитира, че Отечественият фронт с заповядал дъждовете над отечественофронтовска България. (Смях сред мнозинството. Възражения от опозицията)

Бившите фашистки управления не са положили никакви грижи за борба против сушата в нашата страна. Нашите реки текат свободно през плодородните полета, а растенията увяхват от сушата. Нашата страна е щастлива, че по цялото протежение на северната граница, от запад до изток, тече плавателната река Дунав. Нейните води обаче не се използват; те само шумят и текат покрай нашите брегове, без да се използват за оросяване на нашите плодородни поля. В България има много реки които текат от планините, а така също имаме в изобилие и подпочвена вода, също неизползувана.

Г-жи и г-да народни представители! Има държави, в които сушата е много по-голяма и продължителна, каквито са Египет, Палестина и други южни страни, но там населението не гледа към небето за дъжд, а използва водите на реките и подпочвената вода, които се намират на 80 м. в земята и се изкарва с машини и електричество, и така населението оросява своите полета и гарантира прехраната си. А в Съветския съюз има напоителни канали до 500 км. дължина, с които се напояват простиранни полета и се получават много по-големи доходи.

Г-жи и г-да народни представители! Отечественофронтовската власт насочва вниманието си особено към земеделското производство и полага грижи, за да се получи много по-голям доход от единица площ, а така също да се създадат по-добри условия за живота на земеделските стопани. И затова пред българския народ се постави двегодишният стопански план, а след това ще последва петгодишен стопански план за да може в едно по-скоро време да се направят язовири и канали за напояване, да се електрифицира страната и с електрически ток да се изкарва водата на височина както от реките, така и от подпочвените резервоари, за да се напояват полетата. Тази вода на много места се намира на дълбочина 4 до 10 метра, особено във Видинско, Ломско, Оряховско и във всички околнини покрай Дунава и морето. След реализирането на тези планове нашият народ не ще очаква валежи от небето в сушавите години, а ще използва реките и изливните води в земята за оросяване, и така доходът ще бъде увеличен и прехраната гарантирана.

Г-жи и г-да народни представители! Днес нова България е в строеж. Строят се нови железни пътища, шосета, язовири, читалища, училища, общински домове и пр., а българската младеж се групира в национални бригади, и стари и млади, жени и мъже с ентузиазъм участвуват в строителството на нова независима републиканска България.

Но всичко това не се харесва на нашите представители от опозицията. Те не вземат участие в новото строителство на България. Но въпреки тяхното мръсене, България ще се преустрои, електрифицира и ще се изгради още по-благоденствуваша. (Ръкоплескания от мнозинството) Тази България вие ще я гледате впоследствие, но ще се запитате: защо не участвувахме в нейния градеж? Представителите на опозицията не вдигнаха ръка да гласуват нито един закон, поставен на разглеждане и гласуване от Великото народно събрание. (Възражения от опозицията) Те даже не гласуваха тяхното предложение — което се възприе от мнозинството — всеки народен представител да може да говори два часа по проект-конституцията. Ясно е че опозицията само пречи на Великото народно събрание, а не го подпомага в строежа му. (Ръкоплескания от мнозинството)

Г-жи и г-да народни представители! Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз, съюзът на нашия велик учител Александър Стамболийски, ще гласува законопроекта. (Ръкоплескания от мнозинството)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Има думата народният представител Дичо Тодоров.

Дичо Тодоров (ЗНП): (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! Наистина законопроектът, който министърът на земеделието внесе, буди интерес, защото заглавието му се отнася до българските селяни, които представляват 80% от нашия народ.

Георги Данков (З): Ти не си между тях.

Дичо Тодоров (ЗНП): Но, г-да народни представители, ако внимаваше как в мотивите на законопроекта, така и в самия текст, ние ще видим, че това не е даже и палиатив.

Както предложението подчерта, по силата на наредбата за закон за облекчаване и подпомагане на земеделските стопани, пострадалите от сушата през стопанската 1944/1945 г., публикувана в „Държавен вестник“, брой 256 от 1945 г., даден е безлихвен заем на селските стопани, за да купят семена за посев и храни за изхранване на хората и за фураж на добитъка за срок от една година. Вследствие обаче на климатични условия в някои области на страната поради сушата, която се разрази, примерно в Бургаска и Карнобатска околнини миналата година, тези стопани, които са теглили заеми от Българската земеделска и кооперативна банка и е следвало тази година да ги изплатят, не са могли да сторят това, и на тях именно министърът на земеделието е решил да помогне. Но, като прочетете самия текст на законопроекта, ще видите, че абсолютно никаква помощ не се оказва, защото заемът от безлихвен министърът на земеделието иска да го обърне на лихвен за още една година.

Недялко Атанасов (ЗНП): Да.

Дичо Тодоров (ЗНП): Тъкмо това е — един безлихвен заем се обръща на лихвен заем за още една година. И предложението нарича това, че било грижа на отечественофронтовското правителство за селските стопани!

Дали заслужават внимание селските стопани — по този въпрос аз мисля, че никой не би възразил. Тук не става дума да се създават такива законопроекти които по своето съдържание — както казах преди малко — представляват нещо по-малко от палиатив, а ще трябва, ако действително правителството иска да отговори на една нужда, ако иска да обърне внимание на земеделското население, което представлява големия процент от българския народ, с един смел, радикален реформи, даже с цяла серия законопроекти да подпомогне земеделското население, защото действително нуждите и теглото на българския селянин са доста порастнали. Особено през настоящата година — да оставим 1946 г., в която сушата засегна само отделни области от нашата страна — ние имаме и други природни бедствия, освен сушата, която сочи г-н министърът — имаме и замръзване, и осланяване.

Един от мнозинството: За ваша радост!

Дичо Тодоров (ЗНП): Кой се радва — народът!

Същият от мнозинството: Вие се радвате.

Дичо Тодоров (ЗНП): Г-жи и г-да народни представители! Вие знаете, че имаме продължителна и хубава снежна зима, която обещавахе една хубава реколта. За изненада на много наши хора, след вдигането на тая дебела снежна покривка се установи, че много от посевите са измръзнали. Особено това се забелязва по Черноморското крайбрежие и в някои части на Добруджа, в Провадийска и Варненска околнини. Другаде измръзването може да е по-малко, но там то е много голямо и някъде стига до 100%. Селяните, които никога не са правили политика със своята земя, потърсиха си в себе си, въпреки недомъка от запаси на храни, да запълнят замръзваните ниви. Те ги презасяха наново. Но тъкмо в този момент се проведе една парична реформа, която много отегчи тяхното положение. (Възражения от мнозинството) В този момент, когато им бяха необходими средства за семе, тази реформа, тъкмо в най-благоприятните дни, които трябваше да бъдат използвани, когато имаше влага в земята свърза ръцете на селския български народ, а най-много на земеделския стопанин. Но поради това, както казах, че селянинът не прави политика със своята земя, той намери пак възможност чрез заеми, чрез помощи, по комшийски, по роднински, чрез замяна — на когото трябва овес, дава царевича — и успя да презасее нивите; не останаха нивите празни. Но сушата, която впоследствие всички наблюдавахме, създаде едно тягостно настроение пред нашите селяни. Някои от презасетите ниви останаха и досега празни, защото на ония места, где то имаше дъжд, презасетите ниви не поникнаха. На много места селяните още очакват да падне благодатен дъжд, за да могат трети път да ги презасетят със царевича например и така да изхранят домоцелието си и добитъка си.

Уважаемо Събрание! През тази година българският народ, освен от природните бедствия, които го душат, страда от едни реформи, които се провеждат и отегчават още повече неговото положение. И затова аз казвам: необходими са бързи, смели и ефикасни реформи, за да може да се отговори на тези наредни нужди на народа, за да може и вие, които претендирате, че сте представители на българския народ, да се похвалите, че мислите за него, чрез такива закони, а не чрез закон като настоящия, който, както казах, е под един палиатив.

Вие знаете, че освен тази ограничителна мярка, каквато бе обявена на банкнотите по това време почна да се прилага и прогресивно-подходящият данък. Тогава селяните трябваше да се загрижат да посочат доходите си за облагане с този данък. От една страна чрез данъчната реформа те платиха едни данъци, чрез

прогресивно-подоходния данък плащат други данъци и сега чрез еднократния данък трети път плащат данъци. И при това, уважаеми народни представители, все се смяга при изчисляването на данъка: толкова декара земя, толкова овце, толкова крави — тези източници и служат като основа на облаганите с данъци.

Илия Игнатов (к): Плачеш ти за чорбаджиите, за кулаците.

Дичо Тодоров (ЗНП): Но, уважаеми народни представители, вие ще се съгласите, че нещо, което не може да даде доход, не бива да бъде облагано с данък. Както занаятчиият който не може да изкара печалба, не плаща данък, както търговецът, който не може да изкара печалба, не плаща данък, така и земеделецът стопанин, който се души от природните бедствия, който влага своя труд, който влага също така средства за семена — за което ниекой не държи сметка — също трябва да бъде действително облекчен по законодателен ред.

Един от мнозинството: Направи конкретно предложение.

Дичо Тодоров (ЗНП): Трябва, казвам, да се вземат радикални мерки. Аз мисля, че този законопроект трябва да бъде направо оттеглен от министъра на земеделието и да бъде внесен друг законопроект. Ако не може да стане с един законопроект, както казах, нека да стане със серия законопроекти, които да разрешат всички земеделско-стопански проблеми.

Вие говорите за застраховане на земеделските стопани. Досега общоприетата задължителна застраховка се отнася само за градобитията. Но, както казах, и сушата, и измръзването, и ослабването, и отвлечането от пороиша — и те са природни бедствия и не бива да бъдат изключени от таблицата за застраховките. И затова ще трябва правителството на отдели малко повече грижи. Примерно, в Добруджа, която минава за житница на България, като постоянно климатическо явление имаме сушата. Там градоушки падат много малко, в много редки случаи, а населението винаги плаща премии за застраховката против градушка. Тия хора не могат да получат никакви обезщетения, макар че страдат от хроническа суша. Трябва, значи, да се направи по този въпрос нещо, за да можете действително да имате смелост да се хвалите, че се интересувате за българските селяни.

Като конкретна мярка, както някой от мнозинството каза, аз предлагам, министърът на земеделието, вместо да прибягва до такива мерки, ...

Недялко Атанасов (ЗНП): Къде е сега той? Загива се с партията работа.

Дичо Тодоров (ЗНП): ... които даже не дават никакво облекчение, а затрудняват земеделските стопани чрез олихвяването на тия земи — да оттегли тоя законопроект и да внесе друг, по силата на който на първо време да се намали еднократният данък, за който дават декларация.

От мнозинството: А-а-а!

Един от мнозинството: Там те стига чепикът!

Дичо Тодоров (ЗНП): Вие се смеите! Но не можете „чичо“, който минава за брашния чувал, да го тупате постоянно, и тогава, когато той не може да изкара нищо. Вие си задайте въпроса: откъде ще постъпят тия приходи у него, щом като имаме една извънредно лоша година?

Петко Стоенчев (к): Това е домагогия и агитация.

Дичо Тодоров (ЗНП): Това е истината. Ако мислите, че е агитация и домагогия, разобличете ме.

Христо Юруков (р): Да е жива и здрава трибуната че може да слуша такива домагогски приказки и нелепости!

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни)

Дичо Тодоров (ЗНП): Вие знаете, г-да народни представители, че сушата се отрази извънредно много и върху нашето скотовъдство. Апетто скотовъдство, за което също трябва да се отделят повече грижи, е в един кризис. Идете по пазарите, където се продава добитък, и ще видите скандални случаи: селяните се трупат, кой по-бързо да предложи за продан своя добитък.

Илия Игнатов (к): Правителството е взело всички мерки.

Дичо Тодоров (ЗНП): Хората продават и кравите си, тези крави, които по двегодишния стопански план трябва да дадат толкова и толкова мляко. Но той няма да може да се реализира, защото селяните няма фураж, няма с какво да храни добитъка си.

Но не е само добитъкът. В извънредно деликатно положение са изпаднали вече и хората. Дълг и грижа на едно правителство е, преди всичко да се заинтересува да осигури прехраната на своя народ за оная година, през която е прибрана реколтата и за следващата, която още не се знае каква ще бъде. Но, по изключително, отечественофронтовското правителство за пръв път от ред години насам е обърнало внимание на тия грижи. И ние сега, вместо да разчитаме на един резерв, вместо да сме спокойни, че идущата година, макар и да бъде неурожайна, хората ще могат спокойно да я прекарат — сега всички са загрижени поради тази липса.

Николай Алтъков (к): Искате паника да създадете.

Крум Миланов (к): Къде изразходва храните правителството?

Дичо Тодоров (ЗНП): Имаше питане, на което отговорът не е даден, че били изнесени 1000 вагона за Румъния.

Илия Игнатов (к): Вие говорите даже и за Съветския съюз.

Дичо Тодоров (ЗНП): Нашият край, г-да народни представители, минава за един производителен край, макар че има отделни единици които не произвеждат. Тия единици обаче, малко или много, някога не са чувствували криза през тоя период, когато се чувства най-голямо изгладняване, защото у селянина се намират известни резерви, а и правителствата са правили запаси: докато не е събрана новата реколта, държат се известни запаси в складовете на Дирекцията хранозиснос. Това най-лесно може да стане при тази система, която има Дирекцията хранозиснос и която не се ръководи от печалбата, а гледа да гарантира изхранването на населението. Това нещо трябва да бъде един дълг за всяко правителство. Така могат да се получат резултати. Друг беше въпросът, когато зърнените храни бяха свободни и когато един експортъри, жадни за печалба, нямаха сметка да държат запаси за изхранването на населението. Тогава можеше да се допуснат грешки. Но при един режим, когато имаме една Дирекция хранозиснос, която трябва да има тази грижа, непростимо престъпление е да се дойде до това положение, да няма никакъв резерв в дирекционните складове.

В нашия край, който, както казах, минава за производителен, никога не се е чувствувала нужда от хранителни продукти. Сега обаче хората преживяват страшна криза. Това е, защото правителството не е запасило страната с храни, а селяните не можаха да запазят резерви, което беше досега нещо обикновено — всяко семейство да може да се погрижи за следващата година. Но днес, вследствие на тази неаинтересованост на правителството, резервите на отделните стопани се изчерпиха и вече се чувства тази ужасна нужда от храни. (Възгласения от мнозинството) Селяните-земеделски стопани са тръгнали от съсед на съсед, от роднина на роднина намирайки възможност било чрез трамповане или чрез закупуване, или чрез обещание за отработване през летния сезон, да задоволят своите нужди. Но поради това, че хората нямат излещък, не могат да се отзовават и става едно проявление на истинско християнство — и това им прави чест — от залъка си отделят, за да изхранят комшините си, да не ги оставят гладни. Поради това, че нашият край е производителен, самата купонна система не беше добре уредена. Хората в ония непроизводителни краища знаят, че ще отидат на фурната и ще получат своето парче хляб. А сега хората в нашия край ходят от село на село и торбичка под мишница да търсят хляб.

Крум Миланов (к): И да ги продават на неимоверна цена — тия, на които вие казахте да ги крият.

Дичо Тодоров (ЗНП): Това не е вярно. — Правейки тия критики, аз апеларима към вас, г-да народни представители: престанете с тия ваши закачки! Замислете се малко по-сериозно по тоя въпрос, защото той е най-големият от всички ваши реформи. Защото без да се разреши продоволственият въпрос, не може да бъде прилаган и изпълняван никакъв друг закон, никакво друго мероприятие. Защото преди всичко трябва спокойствие да настане между българския народ, да настане една сигурност за утрешното съществуване.

Илия Игнатов (к): Няма спокойствие за спекуланти и кождери като Вас. За Вас няма да има, а за народа ще има спокойствие.

Дичо Тодоров (ЗНП): Така народът ще може да се отдаде на една творческа работа.

Аз говоря от името на българските селяни. (Ръкоплескания от опозицията)

Илия Игнатов (к): Какви селяни? Ти ограбваш селяните.

Дичо Тодоров (ЗНП): Вие можете да проверите. Ако много запитате на моите богатства, да направим трампа.

Илия Игнатов (к): Знаем ги.

Дичо Тодоров (ЗНП): За втори път правя тази декларация, приемам с който ще от вас да направим трампа на моите „милиони“ с вашите богатства. Приемете това предложение, приемете тази анкета! С това завършвам. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Няма записани оратори. Ще гласуваме.

Който г-да народни представители приемат на първо четене законопроекта за облекчаване на земеделските стопани, пострадали от сушата през 1946 г., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точка трета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за отчуждаване недвижимите имоти, необходими за прокарване нов булевард в гр. Пловдив.

Министърът на индустрията и занаятите замества министъра на благоустройството.

Моля секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за отчуждаване недвижимите имоти, необходими за прокарване нов булевард в гр. Пловдив

Г-да народни представители! Пловдивската градска община започна изработването на нов градоустройствен план. С него ще се създаде една системност в застрояването и веднаж завинаги ще се скъса с едно минало, когато всички строежи и благоустройствени начинания се ръководеха от случайни хрумвания и нагаждания към частни интереси. Изработването на градоустройствения план е към своя край.

По плана се предвиждат известни обществени строежи, чието осъществяване трябва да стане в най-скоро време, за да се задоволят неотложни нужди на града.

Проектира се нов булевард, който ще бъде най-важната съобщителна артерия. Той ще преминава през един от хълмовете на Пловдив и строежът му ще продължи 2—3 години. Налага се този строеж да бъде започнат веднага. За да започне работата, нужно е да бъдат отчуждени някои частни имоти при входа и изхода на тунела. С прокарването на тунела общината ще се освободи и с необходимите карьерни материали, за да задоволи належащи нужди на обществените и частни строежи в града.

Понеже работата на тунела трябва да започне незабавно, а градоустройственият план още не е влязъл в сила, за извършване на отчуждаването няма друг начин, освен прокарването на специален закон, като предложение.

Имайки пред вид очевидната полза от бързото разрешаване на тези строителни мероприятия на гр. Пловдив, аз ви моля, да одобрите проекто-закона, който е изготвен.

Гр. София, май 1947 г.

Министър на благоустройството: Г. Драгнев

ЗАКОНОПРОЕКТ

за отчуждаване недвижимите имоти, необходими за прокарване нов булевард в гр. Пловдив

Чл. 1. Отчуждават се с полза на Пловдивската градска община недвижимите имоти, подробно указани в приложения списък, нужни за прокарване на нов булевард в гр. Пловдив.

Чл. 2. Обезщетенията за отчуждените недвижими имоти се определят от комисия, в състав: председател — председателят на Пловдивския областен съд или посочен от него съдия и членове: представители — на Пловдивската градска община, на стопанина, чийто имот се отчуждава, и на държавната техническа власт — инженер или архитект, посочен от М. О. П. Б. Ако Пловдивската община или стопанинът, чийто имот се отчуждава, не посочат свои представители в срока, определен от председателя на комисията, такива се назначават от самия председател. Решенията на комисията са окончателни.

Чл. 3. Председателят на комисията по предходния член издава заповед за въвеждане на Пловдивската градска община във владение на отчуждените места, след като общината удостовери, че е внесла определеното обезщетение като депозит в Българската земеделска и кооперативна банка на името на стопанина, чийто имот се отчуждава.

Чл. 4. Молбите, заявленията, жалбите и другите разменени жалба по отчуждаването, производствено за оценка, въвежда във владение се освобождават от мита, бери, такси, герб и др. към държавата и общината.

Председателстващ д-р Пеня Костурков: Има думата народният председател г-н Йордан Ковачев.

Йордан Ковачев (ЗНП): (От трибуна) Г-жи и г-да народни представители! За този, който са били в гр. Пловдив, е позната ул. „Граф Игнатиев“, която води към сточната гара. Булевардът, който се проектира, започва от площадчето пред сточната гара, отсича 7 метра от източната страна на същата улица, която е застроена в по-голямата си част с двуетажни и триетажни сгради, минава до площада „Цар Крум“, където е паметникът на Гюро Михайлов, минава през гъсто населен квартал, излиза над Митрополията, където влиза под тунела, за да излезе на северната част, там където е старият „Капан“ или „Житният пазар“, прави чупка на север, второ чупка при ул. „Руен“, на северозток, трета чупка пак на север към р. Марица, за да се свърже в бъдеще чрез един мост с квартала на пазарите пазар.

Онова, което характеризира начина, по който се действа при този булевард, е, че до ден днешен планът не е известен на гражданството. Заинтересованите граждани, гражданите на които се засягат имотите, не са имали достъп до плана, а само отделни лица при големи настоявания, след вдигане на скандал, са успели да разберат каква е била посоката, каква са били намеренията на тези г-да, които са искали да благоустроят гр. Пловдив по този начин. За всички, които са засегнати — а между тях има хора от всички социални категории — въпросът ставал извънредно тревожен и в този начин на поведение те виждат едно предраздаване на въпроса, защото все ще видите от самите мотиви на вносителя на законопроекта, че се говори, какво гр. Пловдив има вече един готов градоустройствен план, който е към своя край, а който по силата на закона за благоустройството подлежи на разглеждане, на възравяване, на техническа контрола, на законодателна контрола. Тук може да се каже, че в бъдеще при по-голям интерес и под зоркия поглед на законодателя ще се намерят, че това предприятие, осъществено с такъв частичен закон, ще се окаже вредно, неминуемо и безполезно. Най-паче, г-жи и г-да народни представители, като вземете пред вид, че засегнатите граждани претендират, че мотивите на законопроекта не отговарят на действителността, не са ливни-

дира с едно лошо минало, когато за хатъра на частни имоти и частни интереси се правеха чупки, извъртания и заобикаляния. Напротив, претендират, че по северния изход се правят три неминуеми чупки, за да се спазят имотите на лица, близки на членове в градоустройствения комисия. И тъкмо затова хората са разтревожени, защото, вместо да се върне по права линия и се слеза — това е ясно за тези, които познават града — от „Капана“ по ул. „4 януари“ направо до р. Марица, спуска се към ул. „Руен“ по ул. „Тодор Хрулев“, пресичат се и се събират новия злания, взема се едното крило на училището „Св. Кирил и Методи“, за да се стигне до р. Марица. Явно е, че в дадения случай.

Един от мнозинството: Хората не били осведомени! Откъде знаят тези чупки?

Йордан Ковачев (ЗНП): Аз казах, откъде знаят. Само лицата, които са направили голям скандал, са успели да намерят и прочетат плана.

Г-жи и г-да народни представители! В дадения случай вие трябва да направите едно свързване на този частичен законопроект — който представлява от себе си едно отстъпление от общия новения ред, по който планове се приемат и разглеждат — с омази унификация, която вие сами приехте, на всички оценки, които се правят по разните закони, по които стават отчуждавания, и да приемете, че такова едно разбиране на градоустройство и благоустройство на един голям град, като Пловдив, е една съществена грешка, една необмислена прибрзаност, една треска за дейност, която може утре да се окаже съвсем пакостна, вредна или най-малко безполезна за града.

В дадения случай моля ви да обърнете внимание на това, че проектът за прокарване булевард под един от хълмовете на гр. Пловдив не е нещо ново. Идеята за тунела е лансирана преди десетина години и е била обсъждана от Инженерно-архитектното дружество, така нареченото БИА, в 1943 г. и тогава е била отхвърлена тази идея. Същата идея не съществува и в градоустройствения проект на професор Янсен, на когото са искали да наложат тази мярка, обаче той е възприел проучването на други обекти — варианти с много по-евтино изпълнение, отколкото това.

Особено, г-жи и г-да народни представители, за техниките, които съм сондирал в дадения случай, отпада мотивът, че би могло да се изкара някакъв ценен карьерен материал от един тунел.

Един от мнозинството: От инженер Божков.

Йордан Ковачев (ЗНП): Не е инженер Божков, а са пловдивски инженери, които знаят, че в Пловдив се правеха тунели за противовъздушни цели и се изкара абсолютно негоден материал, който не може да бъде употребен за строителни цели, защото се употребяват малки веригове, които разтърсват дори самата молекула на материала и го правят негоден дори за чакъл при бетонните постройки. Следователно, г-жи и г-да народни представители, вторият мотив на вносителя, че щяла Пловдивската община да бъде улеснена, като й се постави материал за частни и обществени постройки, е мотив също така несъществен и неверен. Значи, от една страна, не се спасява градът от заобикаляне на отделни частни имоти, като се прокара една улица, един булевард, който да отговаря само на техническите изисквания, а не на частните желания и от друга страна, съображението, че трябва да се бърза, за да се направят някакви снабдявания със строителен материал, отпада поради пълната негодност на този материал за строителни цели.

Обаче трябва да се признае и нещо друго — че законодателното уреждане на обекти от градоустройството на един голям град, част по част е основна грешка. Представяте си, че утре на общината или на нейните технически съветници дойде на ум за някой друг булевард или за някой площад да внесат друг закон, и когато всичко това трябва да бъде съгласувано с един основен план, да се констатира, че това са отделни хрумвания и грешки. Няма ли да останат паметници на едно несполучливо направление на техническата политика, такава една предприятия? Разбира се, г-жи и г-да народни представители! На пловдивското гражданство, особено на тия лица, които са засегнати, и тези, които познават кварталите, е известно, че се отнася до имоти и лица, които заслужават съжаление и вниманието на един народен Парламент, затова защото много граждани ще останат без дом, без къща, и се надяват, че в комисията това ще отпадне защото ще се констатира, че законопроектът е резултат на едно чисто пловдивско увлечение, без достатъчно проучване.

Христо Юруков (р): Има ли законопроект, който вие да сте одобрили досега?

Йордан Ковачев (ЗНП): И най-после, г-жи и г-да народни представители, вие представяте един начин на оценяване имотите, които се отчуждават, който не съдържа в себе си абсолютно никаква мярка, никакъв критерий. Ще се назначи една комисия, която ще оценява. Но успоредно с това вие имате един закон, който задължи тази комисия да се движи при оценките в рамките на едно увеличение с 2—3—4 пъти на естествите оценки. А в такъв случай това значи хора, които нямат никакво друго жилище, още това лято или тази есен да останат съвсем на гола поляна и без място за живеене в един град с остра жилищна криза, един град университетски в който всяка педя земя, всяка педя строителна площ е заета.

При това положение, г-жи и г-да народни представители, като смятам, че вие бихте пожелали да не се създава настроение в този град срещу правителството на ОФ...

Задължително мнозинството: Ей че сте доброжелатели!

Йордан Ковачев (ЗНП): Аз не се грижа за това. Но, за да не помислите, че хората, които са разтревожени, смятат да вършат от това някаква лична, частна или гражданска политика, трябва да ви кажа, че тези хора се надяват, какво най-малкото вие при оценката ще приемете не само един масштаб на заплащане, но и на замяна имотите на тия лица, които нямат никакъв друг имот, никаква друга недвижима собственост, които нямат никакво друго убежище като им се отредят общински парцела, където да могат да построят своите жилища.

Един от мнозинството: Това е въпрос на комисията.

Йордан Ковачев (ЗНП): Това не е въпрос на комисията, защото в текста, който е предложен, се казва, че имотите само се оценяват. И понеже се оценяват само по онзи закон, който приехме и по който се вземат имотите на безценница, значи — да бъдат оставени хората съвсем обезимотени, без възможност да бъдат удовлетворени с жилище. При това положение ходатайствавам, не само към представителите на опозицията, но и към тези на мнозинството, да не приемат законопроекта, а да се изпрати за основно проучване в комисията, и когато се констатира, че той представлява от себе си едно техническо недоразумение, една прибързаност, да бъде съвсем оттеглен. (Ръкоплескания от опозицията)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Има думата народният представител г-н Димитър Котев.

Димитър Котев (к): (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания от мнозинството) Г-жи и г-да народни представители! След като представителят на опозицията каза мнението на някакви инженери, без да спомене имената им, мисля, че няма да е излишно да кажа и аз своето мнение като пловдивски гражданин и инженер, което мнение ще подкрепя с мнението на около 15 души, най-добрите градостроители и инженери от Пловдив и София, на които аз ще кажа имената, за да бъде по-убедителен.

Въпросът за общ градоустройствен план на един град е въпрос от огромно историческо значение. Без общ градоустройствен план не може да се разрешат такива въпроси като: комуникацията в града — градското движение — хигиената в града, канализацията, общият архитектурен вид на града, районирането на индустриалните зони, обществените постройки и т. н. Ако за другите градове това е много важно, за Пловдив е от изключителна важност, защото Пловдив има особено местоположение — тепетата на Пловдив. Тепетата на Пловдив едновременно са негова гордост и красота, но и елементи, които усложняват извънредно много тия проблеми, именно: комуникацията, хигиената и общия градоустройствен и архитектурен вид.

Пловдив няма градоустройствен план досега. Злополучният опит на проф. Янсен се отхвърли, защото немският професор остана немец, а нашият град е български със своите характеристики. Янсен изготви своя план през фашисткия режим, като се съобразяваше с частните интереси на неговите покровители по това време. Янсеновият проект се отхвърли от цялата наша общественост, от наши специалисти-градостроители и от градостроители от чужди държави. След 9 септември Пловдивската народна община възложи изработването на общия градоустройствен план на трима души български архитекти под контрола на 15 най-добри български градостроители и архитекти. Този градоустройствен план се работи и е на завършване. Този план е общ, публично достояние. Всеки гражданин може да отиде да го види в най-големите му подробности. Това е нагла лъжа на Ковачев, че той е конспиративно дело. Нещо повече, състояха се десетки публични заседания на разширения градски съвет с участието на 50 души архитекти и инженери от София и Пловдив, където всеки гражданин можеше да присъствува не само да гледа плана, а да получи разяснение, картина за разгатване. Таки всеки пловдивски гражданин можеше да получи разяснения върху плана.

Действително планът, който ще бъде скоро завършен, създава сериозни проблеми на нашите градостроители, но те използват някои полезни елементи, които бяха в идейния план на Янсен, използваха особено много и неопценимите съвети на съветските градостроители-професори, най-добрите градостроители в света, които дойдоха специално в Пловдив и дадоха своите указания. Ако има проблем в Пловдив за обособяване на центрове, на индустриални райони и пр., има един проблем, който е разрешен и който се възприема от всички градостроители и от пловдивската общественост; това е именно построяването на този булевард, паралелен на главната улица, който да поема цялото движение от юг — от Асеновград, Смолян, Райково и евентуално не, но и сигурно от Бялото море — и да го прехвърля на север и запад.

Тук се поставя въпросът, как да се разреши този именно тежък в началото проблем. Има три варианта, едната от които ние отхвърляме, а именно — заобикалянето на тепетата. Това прилича на нещо подобно: когато един път пресича река, трябва да се направи едно скъпо съоръжение — мост. Един от рода на такива като Ковачев казва: защо да правим мост, нека да отидем по течението на реката, да стигнем до извора ѝ и да я заобиколим! Такова разрешение защитава той — да се заобиколят тепетата, да се заобиколи на 2 км. градът и да се мисли, че това е вътрешна нормална артерия!

Втората алтернатива е да се разшири главната улица. Който е социал в Пловдив, знае какво представлява главната улица. Тя е построена между Сахат-тепе и Небет-тепе. Понеже това място е едновременно много красиво и усложнява проблема за един широк булевард и защото с тежки, масивни постройки, най-малкото разширение на тази улица ще коства стотици милиони и милиарди лева. Значи, остави само едно: близко до главната улица да се направи един булевард, който ще мине през Небет-тепе. И не само че той ще улесни въпроса за комуникацията, но той е и най-евтината алтернатива в случая.

Ковачев повдига въпроса: защо се бърза сега с това отделно мероприятие и общия градоустройствен план? Ние казахме: планът е изготвен, и по този въпрос няма спор. За да не бъде голословен, аз ще ви цитирам имената на инженерите. Г-н Ковачев може да си ги запише и провери, дали действително българските инженери и архитекти са против.

Йордан Ковачев (ЗНП): Аз казах, че дружество „БИА“ е против.

Димитър Котев (к): Аз съм от БИА и от ИАК, и този въпрос не е разглеждан там. А в общия градоустройствен съвет на Пловдивската градска община присъствуват инженерите: инж. Алексиев, инж. Гилев, арх. Нанчева, арх. Овчаров, — това име ще ви псзлува, аз ще кажа за него — арх. Тодоров, арх. Сава Маринов и арх. Песев; от София: проф. арх. Любен Тонев — най-добрият наш градоустройствител — проф. арх. Станчо Белковски, арх. Йорданов, арх. Чернев от ИАК — Камарата на инженерите и архитектите, инж. Савов от Министерството на благоустройството, инж. Стойлов от Главната дирекция на възстановяването на София и инж. Младенов от БДЖ.

За тия хора това е единствената правилна и целесъобразна алтернатива за облекчаване трафика в гр. Пловдив. Единственият, който се противопоставя, това е арх. Овчаров. Архитект Овчаров беше чиновник в общината. След 9 септември той беше уволнен като фашист. Той се противопоставя на тая алтернатива, против този тунел, против този план, против всички мероприятия на Пловдивската община. (Смях сред мнозинството) Планът не само в общи линии, но и в подробности е изработен. Може би има известни проблеми за дооточняване на масштабите, къде да бъдат центровете. Въпросът за развитието на града е разрешен. Това е то проблемът, който е разрешен, и това са именно хората, които ще утвърдят градоустройствения план. Това са най-добрите градоустройствители. Значи, ние сега можем да пристъпим към едно цялостно разрешаване на плана, конккртно на тая алтернатива. Това не е отделно мероприятие.

Но защо бърза Пловдивската община? Затуй защото, аз казах, че вече Пловдив се задушава, особено в комуникационно отношение. А Йордан Ковачев е гражданин на Пловдив и той знае, че по ул. „Отец Паисий“, когато дойдат камионите от юг и леките коли там стават задръстване, чакаме по един час, стават катастрофи и нещастия, и общината не може да търпи това положение. А тунелът ще се работи най-малко три години.

Друго обстоятелство, което кара Пловдивската община да бърза, това е, да използва строителните материали, които ще се получат от тунела. Аз ще дойда сега и до строителния материал. Вярно е че общината не открива кариери с тунела, но тунелът — аз ви казах това — се наложи като целесъобразно градоустройствено разрешение. И понеже, като най-целесъобразно ще трябва да се направи, защо да не се използва и камъкът? А какъв е камъкът? Г-н Йордан Ковачев! Когато се говори за инженерска работа, хубаво е да се говори с цифри. Иначе ще се получи като при противовъздушната защита!

Обаждат се: Той говори и за молекулите!

Димитър Котев (к): ... И за молекулите, и за атомите! (Оживление) За противовъздушната защита се прокопаваше тунел от два и половина на два или на три метра, ние, г-жи и г-да народни представители, прокопаваме един тунел от 18 на 9 метра. Все едно ли е да се направи една малка дупка, или да се прави 18 на 9 метра колкото е нашата зала. Значи, тук има възможност да се използва голяма маса камък. И аз като инженер мога да кажа на Ковачев, какво ще изкараме. От тунела ще изкараме около 60.000 кубика камък. Запишете си и сондирайте вашите инженери, г-н Ковачев! От тия 60.000 кубика, от шкартите и този профил ние ще изкараме около 60% блокове, които можем да употребим за паваж и за едър ломен камък, а 40% ще бъде трошляк, баласт, който ще се употреби за настилка и т. н. Този камък ще струва, по наша оценка, около 50.000.000 лв. Тунелът ще струва към 100—120 милиона, но с този камък, който ще извадим, ние ще намалим неговата стойност. И този камък ще бъде изключително необходим и много полезен на общината, която има да павира още доста улици. А вие знаете за Пловдив какво нещо е въпросът за павата и въпросът за ломения камък за строежа на работнически жилища, на детски ясли и т. н. Сега нашият строеж се спъва именно поради липсата на такъв камък.

Тъй че, г-жи и г-да народни представители, проблемът за прокопаването на тунела и прокопаването на един паралелен булевард на главната улица не е несмислен въпрос, не е откъснат въпрос, не е частичен въпрос, а е едно мероприятие, което е напълно в унисон с общия градоустройствен план на гр. Пловдив.

От мнозинството: За чупките кажете.

Димитър Котев (к): Абсолютно никакви чудновати чупки! Аз ви цитирах имената на 15 души инженери и архитекти. Разбира се, ние няма да строим линията Москва—Ленинград и по указанията на императора Николай! Ако се наложат някои чупки, които няма да усложнят движението, но които ще спестят, да кажем, сто милиона на общината, ние ще ги направим. Но във всеки случай положението е такова, че там няма големи постройки и особени чупки не се налагат. Или може би, като се направи в много голям масштаб, повече отколкото е в действителност булевардът, тогава могат да се видят някакви страшни чупки. Но чупки могат да станат, стига да не усложнят комуникацията. Такива чупки обаче, за които говори Ковачев, няма. Аз съм виждал плана, и вчера бях в Пловдив и го видях. Вие не сте го виждали.

Йордан Ковачев (ЗНП): Е, на Вас го дават, разбира се!

Димитър Котел (к): На всеки го дават. Молят даже. Те са дали и обявление към гражданите: който гражданин иска, може да огледа да го види. (Смях сред мнозинството)

Но ние с Ковачев няма да разрешим въпроса, трябва ли чупки или не трябва. Тук са най-добрите градоустроители и те няма да направят такива глупости, каквито той казва тук.

Затуй аз ви моля от името на парламентарната група на Работническата партия (комунисти) да гласувате този законопроект като съвършено навременен и целесъобразен. (Ръкоплескания от мнозинството)

Председателствуваш д-р Пенчо Костурков: Има думата министърът на индустрията и занаятите, който замества министъра на благоустройството.

Министър Христо Лилков: (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! Вие изглежда, че ще гласувате по този законопроект само пловдивчани, а ние ще говорим малко про дото сна, ще вложим локален патриотизъм. Но аз мисля, че този въпрос трябва да бъде разгледан малко по-спокойно и по-обективно. Правни ми впечатление, че в нашия Парламент, когато искаме да говорим по един законопроект, обикновено почваме от сътворението на света и слагаме проблемите много нашироко, за да не приказваме по същността на законопроекта, който е сложен на разглеждане, по неговата целесъобразност, по неговата навременост и по оный, което той предвижда за прилагане в изпълнение. Вярно е, че в настоящия случай би могло и би трябвало да се приказва и малко по-общо.

Какъв е въпросът за градоустройствения план на Пловдив? Мене ми прави впечатление обаче, че по един въпрос, по който в Пловдив, според мен, не би трябвало да има противно мнение, като че ли се появяват противни мнения, и то от един човек като г-н Йордан Ковачев, който се е занимавал досега с обществените проблеми на Пловдив и не би следвало да слага нещата така.

Д-р Иван Пашов (к): На бялото казва черно.

Министър Христо Лилков: Въпросът, дали действително трябва да се прокара един булевард, който да облекчи главната улица, за Пловдив е съществено. Цялото движение от сточната гара, което трябва да мине през града, за да отиде до квартала Филипово, минава през центъра на града, през един тесен булевард и успоредно с него през булеварда „Граф Игнатиев“, който е съвършено недостатъчен. Ковачев повдига проблема, че постройката на един такъв широк булевард, който ще се простира 7 метра от ляво и от дясно, в крак на кращата щял да засегне някои имоти. Аз питам, дали ще засегне къщата на г-н Ковачев и се оказва, че него няма да го засегне, по моята къща ще засегне. Мене ще засегне, и въпреки това аз казвам, че това трябва да стане на всяка цена, защото този булевард, който и да прави плана, ще трябва да го направя.

Но законопроектът слага един друг въпрос: че трябва да се направят някои подготвителни работи, за да може да се извърши тунелът. Аз мисля, че така, както е предвидено в законопроекта, можем да изменим градоустройствения план съвършено, и пак да бъде прокаран този булевард. Ама вие виждате, че става въпрос за отчуждаване на някои места, за да се почне тунелът. Този тунел ще бъде прокаран през тепето. Дали булевардът ще се чупи долу, дали ще се чути от другата страна — всичко туй ще се разреши допълнително с градоустройствения план. Въпросът е за прокопаването на тунела. И вие виждате, че не се отчуждават всички места на седем метра от ляво и на седем метра от дясно, а се отчуждават само двадесетина имоти, които са на самия вход и изход на тунела, за да може да се работи. И когато тунелът бъде готов, тогава с градоустройствения план всичко ще бъде съвършено ясно и открито.

Аз мисля, че този въпрос трябва да бъде разрешен така. Не може ние сега, затова защото наистина ще бъдат засегнати някои дребни или бедни съществуваания, затова, че някои хора ще останат без жилища, да спрем разрешението на тая проблема. Има проблеми, разрешението на които е за дълго време, като тая да градоустроим един голям град. Не можем в такива случаи така сантиментално да се отнасяме към тая работа. Въпросът за дребните съществуваания е отделен. Държавата може да вземе каквито мерки, по когато се касае въпросът да не се пречи на една голяма инициатива, това не може и не бива да оказва влияние. Обикновено, когато става дума за такива мероприятия, аз си представявам една картина, която някога видях нарисувана на едно място: представлява се една дребна малка къщичка, една бабичка, която е разстала с нея и която трепери за нея, защото тая къщичка за нея е всичко. Ако се спрем на нуждите на бабичката, тая къщичка трябва да бъде запазена, но ако се изправим отдалече и ако погледнем от високо града, ще видим, че тая къщичка е едно нищожество, че тя е една излишна работа, която трябва веднага да бъде махната.

Ако така отдалече погледнем на тия дребни, тия лични, тия субективни работи, ще видим, че те трябва да отпадат и да остане големият въпрос — въпросът за градоустройството на Пловдив. Дори аз смятам, че въпросът за прокарането на този тунел трябва да бъде разрешен преждевременно. Какво ще изгуби собствено в края на краищата общината или обществото, че там, под това тепе ще бъде прокаран един тунел, с който движението в града ще бъде улеснено? Нищо.

Във връзка с проблемите, които повдига този законопроект, повдига се и въпросът: каква ще бъде оценката на имотите, които ще се отчуждават, каква ще бъде гаранцията, че тая оценка ще бъде добра? Според мене гаранцията, че тая оценка ще бъде добра, е в състава на комисията. Такава по-хубава гаранция от това, че председателят на тая комисия ще бъде самият председател на областния съд, или негов представител, че ще има и представител на общината и представител на заинтересованите лица? Плюс това — такава една гаранция, че ако те не благоволят да изпратят своя представител, председателят е длъжен да им назначи техния представител. Ето гаранцията.

Но възражава се: тази комисия е вързана да работи в рамки, по един закон, който ние гласуваме. Е, какво трябва да правим? Да се върнем към стария закон ли? Ами че в края на краищата ние нали това искаме: дамаги, когато решаваме нещо, да го решаваме по съществуващ закон. Съществува един закон, който Великото народно събрание е гласувало и по силата на който се определя размерът на обезщетенията. Ето този закон! Ако ние направим обратното, би трябвало да законодателствуваме за всеки отделен случай отделно. А там е определено генерално и следователно там няма да има един субективен елемент с оглед на лицата, а ще има един обективен критерий, който право или криво Народното събрание е усвоило. Народното събрание в своето болшинство така е преценило. И следователно тая оценка трябва да стане по този закон. Поавялно се поепраша към закона. Аз бих бил и смятам, че всеки един би трябвало да бъде противен на това, да се заобиколи в конкретния случай законът. А когато прибягваме към закона, няма защо да се плашим.

Другите възражения, които се направиха, бяха в смисъл да можем да се харесаме конкретно из хората, които ще бъдат засегнати от тая работа. Истината много хора живеят там в своите жилища, макар и съвършено дребни, макар и нехигиенични. — „Но има известни чувства и ние трябва да вървим настръха на тях“. — Аз смятам, че едно такова отношение не е държавническо — да гледаме да се нагаждаме към преживяванията на този или онзи, а да не гледаме големите интереси. А големите интереси налагат да се почне да се работи там.

Колкото се касае до техническите въпроси, аз мисля, че г-н Котел беше достатъчно ясен. Аз мисля, че с прокарането на един тунел, даже и да не е по градоустройствения план, първо и първо ще се създаде един вентилатор за града Пловдив. На второ място тия материали, които ще се получат, не са за пренебрегване.

Да се прави сравнение с ония дупки, които се прокопаха навремето от противовъздушната защита в Пловдив, когато се изкараха някои материали, мисля, че това не е достатъчно убедително. Преди всичко тогава се работеше с един масштаб за една определена цел: само колкото се може по-скоро да се открият някои дупки, и то малки дупки. Тогава не можеше да се развие целесъобразно тая работа. Но когато се работи един тунел, и понеже се бърза с извършването на тая работа, аз мисля, че полученият материал не ще бъде без значение. А че не е без значение, показва и фактът, че даже когато държавата в разни времена за запазване старините на града Пловдив налагаше да се пазят тепетата, хората отиваха през нощта да копаят, за да могат да изкарват камъните, които са толкова много ценни. И ето, градът Пловдив е намерил един начин, за да може да използва този материал. Нека се даде прочее възможност на града Пловдив да използва този материал.

Аз мисля, че никой няма да загуби от този законопроект — най-малко ще загубят собствениците, затова защото те ще бъдат обезщетени по закона. И ако законът им дава такива права, смятам, че няма място, както направи това г-н Ковачев, да се предлага, законопроектът да бъде оттеглен. Той трябва да бъде гласуван.

Аз не зная, защо той нарече това едно пловдивско недоразумение! Това няма да бъде пловдивско недоразумение, затуй защото народната община в Пловдив има присърце и най-добре чувствава своите нужди. И сигурно няма русенци да дойдат да се занимават с тая работа, а ще се занимават пловдивчани. Следователно аз мисля, че не бива да се хвърлят такива упреци. Това дело е на правителството, това дело е на Великото народно събрание. Не можем да поставяме тогава въпроса, че това е пловдивско недоразумение! Инициативата и мотивът на всичко това може да дойде от Пловдив. Но то е обсъдено и решено от правителството и правителството, чрез министъра на благоустройството, е сложило този законопроект, и той трябва да бъде гласуван, затуй защото смятам, че даже тези, които приказват нещо против него, не биха имали нищо против, дълбоко в душата си, когато се касае да се създаде едно голямо, едно хубаво, едно народополезно дело, което дело ще остане паметник на творчество за дълги години. И ние, Великото народно събрание, не можем да не използваме случая да направим тая работа. (Ръкоплескания от мнозинството)

Председателствуваш д-р Пенчо Костурков: Пристъпваме към гласуване.

Онзи г-да народни представители, които приемат на първо четене законопроект за отчуждаване недвижимите имоти, необходими за прокаране нов булевард в гр. Пловдив, моля да адигнат ръка, Мислиството, Събранието приема.

Днешното заседание на Народното събрание е приключено. За следващото заседание, утре, сряда, 4 юни, 15 ч., председателството предлага следния дневен ред:

1. Първо четене на проекта за конституция на Народната република България. (Продължение на разискванията)

Първо четене на законопроектите:

2. За учредяване на Главна дирекция на храноснабдяването.

3. За освобождаване от заплащане на данъци, мита, берни и др. дарението на Софийската народна община на полската държава, състоящо се от едно дворно място за постройка на легационна сграда.

Подпредседател: (п) Д-Р ПЕНЧО КОСТУРКОВ

4. За отпускане пенсия за инвалидност на граждански лица, пострадали от войските на Съюзените сили.

5. За разрешаване да се изразходват през 1947 бюджетна година свободните остатъци от някои извънредни бюджетни кредити от минали години, за изменение и допълнение на някои от законите за тия кредити и за разрешаване на нови таклива.

Кои то са съгласни с тоя дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 20 ч. 35 м.)

Секретари: { (п): ПЪРВА ДИМИТРОВА
(п) ИЛИЯ БОЯДЖИЕВ

Началник на Стенографското отделение: (п) ТОДОР АНГЕЛИЕВ